

Araştırma Makalesi / Research Article

TÜRKİYE'DE MALİ YERELLEŞMENİN BÖLGESEL GELİR EŞİTSİZLİĞİ VE YOKSULLUK ÜZERİNE ETKİLERİ

Asuman ÇUKUR¹

ÖZET

Literatürde gelirin yeniden dağılımına ilişkin politikaları merkezi yönetimin mi yoksa yerel yönetimin mi daha etkin uygulayacağına dair tartışmalar sürerken bu kapsamda mali yerelleşmenin gelir eşitsizliği ve yoksulluğa etkilerinin özellikle son dönemde sıklıkla araştırılan bir konu olduğu görülmektedir. Bu çalışmada Türkiye’de mali yerelleşmenin gelir eşitsizliği ve yoksulluğa etkileri 2014-2020 yılları için 26 alt bölgeye ait veriler kullanılarak literatüre dayalı 6 farklı modelle panel veri analiz yöntemiyle incelenmiştir. Mali yerelleşmenin harcama ve gelir yerelleşmesinin yanı sıra yerel mali özerklik göstergeleriyle de ölçüldüğü bu araştırmanın sonuçları gelir yerelleşmesinin gelir eşitsizliğini azalttığına dair güçlü kanıtlar bulurken mali yerelleşmenin bölgesel yoksulluğa etkilerine dair zayıf kanıtlar bulmuştur. Mali yerelleşmenin bölgesel gelir eşitsizliğine etkilerinin analiz sonuçları, ikinci nesil mali yerelleşme teorilerini destekler nitelikte olup Türkiye’de gelir yerelleşmenin bölgesel gelir eşitsizliğini azaltmakta önemli bir role sahip olabileceğini göstermektedir. Diğer yandan mali yerelleşmenin bölgesel yoksulluğa etkilerinin analiz sonuçları ise birinci nesil mali yerelleşme teorilerini destekler nitelikte olup Türkiye’de yoksullukla mücadelede merkezi yönetimin daha etkin olabileceğine işaret etmektedir. Ancak, sonuçlar aynı zamanda Türkiye’de hem harcama hem de gelir yerelleşmesinin refah etkileri açısından yeniden değerlendirilmesi gerektiğini de göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Mali Yerelleşme, Gelir Eşitsizliği, Yoksulluk, Panel Veri Analizi.

JEL Sınıflaması: H7, D31, I3, C33.

THE IMPACT OF FISCAL DECENTRALIZATION ON REGIONAL INCOME INEQUALITY AND POVERTY IN TURKEY

ABSTRACT

There are ongoing debates in the literature on whether central or the local governments will implement income redistribution policies more effectively, and in this direction the impact of fiscal decentralization on income inequality and poverty have been frequently researched especially in the recent period. In this study, the impact of fiscal decentralization on income inequality and poverty in Turkey are analyzed using panel data methods based on six different models with regional data from 26 sub-regions for the years 2014-2020. The empirical results of this study, where fiscal decentralization is measured by expenditure and revenue decentralization as well as local fiscal autonomy indicators, find strong evidence that revenue decentralization reduces income inequality but weak evidence on the impact of fiscal decentralization on regional poverty. The results of the analysis on the impact of fiscal decentralization on regional income inequality support the second generation fiscal decentralization theories and show that revenue decentralization in Turkey can have an important role in reducing regional income inequality.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, İİBF, Ankara, acukur@aybu.edu.tr

On the other hand the results of the analysis on the impact of fiscal decentralization on regional poverty support the first generation fiscal decentralization theories and show that central government can be more effective in combating poverty in Turkey. However, the results also suggest that both expenditure and revenue decentralization in Turkey should be re-evaluated in terms of their welfare effects.

Keywords: Fiscal Decentralization, Income Inequality, Poverty, Panel Data Analysis.

JEL Classification Codes: H7, D31, I3, C33

EXTENDED SUMMARY

Research Questions & Purpose

Reducing income inequality and poverty is still one of the main goal of many countries around the world. Although they are related poverty and income inequality are different concepts. The goal of this study is to examine how different fiscal decentralization indicators impact regional income inequality and regional poverty in Turkey where the research is scarce.

Literature Review

As decentralization has been widely implemented due to its potential benefits like efficiency, the role of decentralization on reducing income inequality and poverty has also been discussed in theory and examined with international and national data especially recently. Fiscal decentralization can increase or decrease income inequality and poverty through direct or indirect ways (Sepulveda & Vazquez, 2011:323; Vazquez vd., 2017:14). Even though there are many studies examined this relationship, there is no consensus on the impact of fiscal decentralization on income inequality and poverty.

Data and Methods

The analysis covers the period from 2014-2020 based on the regional data of 26 sub-regions (NUTS II) in Turkey where the Gini index and Poverty rate are used as proxy for income inequality and poverty. Fiscal decentralization indicators for 26 sub-regions are calculated by the author and three different fiscal decentralization indicators are employed in this study which are expenditure decentralization, revenue decentralization and local fiscal autonomy. Expenditure decentralization is measured as the ratio of local government expenditures to general government expenditures while revenue decentralization measured as the ratio of local government own revenues to general government revenues. Local fiscal autonomy is measured as the ratio of local government own revenues to local government total revenues. The impact of fiscal decentralization on income inequality and poverty examined based on the six different models.

$$GINI_{it} = \alpha_1 + \alpha_1 FDEXP_{it} + \alpha_2 Control_{it} + \epsilon_{it} \quad (1)$$

$$GINI_{it} = \alpha_1 + \alpha_1 FDREV_{it} + \alpha_2 Control_{it} + \epsilon_{it} \quad (2)$$

$$GINI_{it} = \alpha_1 + \alpha_1 FDAUTONOMY_{it} + \alpha_2 Control_{it} + \epsilon_{it} \quad (3)$$

$$GINI_{it} = \alpha_1 + \alpha_1 FDEXP_{it} + \alpha_2 FDAUTONOMY_{it} + \alpha_3 Control_{it} + \epsilon_{it} \quad (4)$$

$$GINI_{it} = \alpha_1 + \alpha_1 FDREV_{it} + \alpha_2 FDAUTONOMY_{it} + \alpha_3 Control_{it} + \epsilon_{it} \quad (5)$$

$$GINI_{it} = \alpha_1 + \alpha_1 FDEXP_{it} + \alpha_2 FDREV_{it} + \alpha_3 Control_{it} + \epsilon_{it} \quad (6)$$

$$\text{PovertyRate}_{i,t} = \alpha_1 + \alpha_1 \text{FDEXP}_{i,t} + \alpha_2 \text{Control}_{i,t} + \epsilon_{i,t} \quad (1)$$

$$\text{PovertyRate}_{i,t} = \alpha_1 + \alpha_1 \text{FDREV}_{i,t} + \alpha_2 \text{Control}_{i,t} + \epsilon_{i,t} \quad (2)$$

$$\text{PovertyRate}_{i,t} = \alpha_1 + \alpha_1 \text{FDAUTONOMY}_{i,t} + \alpha_2 \text{Control}_{i,t} + \epsilon_{i,t} \quad (3)$$

$$\text{PovertyRate}_{i,t} = \alpha_1 + \alpha_1 \text{FDEXP}_{i,t} + \alpha_2 \text{FDAUTONOMY}_{i,t} + \alpha_3 \text{Control}_{i,t} + \epsilon_{i,t} \quad (4)$$

$$\text{PovertyRate}_{i,t} = \alpha_1 + \alpha_1 \text{FDREV}_{i,t} + \alpha_2 \text{FDAUTONOMY}_{i,t} + \alpha_3 \text{Control}_{i,t} + \epsilon_{i,t} \quad (5)$$

$$\text{PovertyRate}_{i,t} = \alpha_1 + \alpha_1 \text{FDEXP}_{i,t} + \alpha_2 \text{FDREV}_{i,t} + \alpha_3 \text{Control}_{i,t} + \epsilon_{i,t} \quad (6)$$

The impact of expenditure and revenue decentralization as well as local fiscal autonomy on income inequality and poverty tested using panel data analysis with robust standard error. In all models regional per capita income, regional urbanization rate, regional unemployment rate, regional inflation rate, regional primary education completion, regional secondary education completion, regional tertiary education completion (% of the regional population who completed primary, secondary or tertiary education), regional population growth rate and public sector size for country have been used as control variables. The control variables for the impact of fiscal decentralization on poverty also has regional Gini index.

Results and Conclusions

The results of the analysis regarding the impact of fiscal decentralization on regional income inequality based on the model 1-3 indicate a strong evidence that revenue decentralization decreases regional income inequality in Turkey while expenditure decentralization is not statistically significant. Also there is a weak evidence that local fiscal autonomy decreases regional income inequality in Turkey. The results of the model 4 suggest that expenditure decentralization increases regional income inequality while local fiscal autonomy decreases regional income inequality. The results of the model 5 suggest that revenue decentralization decreases regional income inequality while local fiscal autonomy is not statistically significant. The results of the model 6 suggest that expenditure decentralization increases while revenue decentralization decreases regional income inequality in Turkey. The results of the analysis on the impact of fiscal decentralization on regional poverty based on the model 1-3 indicate that expenditure decentralization and local fiscal autonomy are not statistically significant, while revenue decentralization, although the evidence is weak, increases regional poverty in Turkey. The analysis results of the model 4 suggest that expenditure decentralization is not statistically significant while local fiscal autonomy, although the evidence is weak, increases regional poverty. The results of the model 5 indicate that both revenue decentralization and local fiscal autonomy are not statistically significant. The results of the model 6 suggest that expenditure decentralization decreases and revenue decentralization increases regional poverty in Turkey.

Overall the results of fiscal decentralization on regional income inequality suggest that revenue decentralization can play an important role in reducing regional income inequalities in Turkey where revenue decentralization is weak, which supports the second generation fiscal decentralization theory. Also overall results of the impact of fiscal decentralization on regional poverty analysis find weak evidence between fiscal decentralization and poverty in Turkey. Analysis results show that expenditure decentralization is not effective fighting poverty in Turkey while revenue decentralization and local fiscal autonomy increase regional poverty which suggest that central government might be more effective fighting poverty in Turkey as first generation fiscal decentralization theory suggests.

1. Giriş

Gelir eşitsizliği ve yoksulluk sorunu günümüzde özellikle gelişmekte olan ülkelerin en önemli sorunları arasındadır. Geleneksel maliye teorisi gelirin yeniden dağılımına ilişkin politikaların merkezi yönetim tarafından daha etkin uygulanacağını öngörmekte ve dolayısıyla merkezi yönetimin sorumlulukları arasında değerlendirmektedir (Musgrave, 1959; Oates, 1972). Diğer yandan mali yerelleşmenin yaygınlaşmasıyla birlikte yerel yönetimlerin gelir eşitsizliğinin düzeltilmesi ve yoksulluğun azaltılmasındaki rolleri tekrar tartışılmaya başlanmıştır. Mali yerelleşmenin gelir eşitsizliği ve yoksulluğa etkileri son dönemlerde sıklıkla çalışılan konular arasındadır. Mali yerelleşmenin gelir eşitsizliği ve yoksulluğa etkilerini birlikte inceleyen araştırma sayısı sınırlıdır. Bu çalışmanın özgün bir tarafı da Türkiye’de mali yerelleşmenin hem gelir eşitsizliği hem de yoksulluğa etkilerini birlikte incelemesidir. Bu alandaki çalışmalar ağırlıklı olarak mali yerelleşmenin gelir eşitsizliğine etkilerine odaklanmaktadır. Gelir eşitsizliği ve yoksulluk kavramları ilgili ancak farklı kavramlardır. Gerek gelir eşitsizliği gerekse yoksulluk konuları birçok faktörden etkilenen karmaşık konulardır. Daha da önemlisi gelir eşitsizliği ve yoksulluk ilişkili değişkenler olsa da, bu değişkenlerin etkileri veya etkilendiği süreçler değişebilir. Örneğin, gelir eşitsizliği azalırken (üst ve orta gelir grupları arasında farklar azalırken) yoksulluk artabilir (Haughton & Khandker, 2009).

Ülkelerde gelir eşitsizliğinin azalması yoksulluğun azaldığı anlamına gelmemektedir. Mali yerelleşmenin gelir eşitsizliği ve/veya yoksulluğu hangi kanallarla etkilediği literatürde hala tartışılan bir konudur. Kuramsal olarak veya çalışma sonuçlarında gelir eşitsizliğinin düzeltilmesi ve yoksulluğun azaltılmasında mali yerelleşmenin etkileri tartışılırken, bu etkileri açıklayan mekanizmaları ampirik olarak ortaya koyan çalışma sayısı sınırlıdır. Mali yerelleşme teorisine göre yerel yönetimlerin mal ve hizmetleri etkin sunumu, yerel halkın ihtiyaçlarını ve tercihlerini daha iyi bilmeleri ve bu doğrultuda politika üretip harcama yapmaları gibi faktörlerin yerel düzeyde gelir eşitsizliği ve yoksulluğu doğrudan veya dolaylı düzeltici etki yapacağı tartışılmaktadır (Oates, 1972; Tiebout, 1956, Tselios vd., 2012, Weingast, 2009). Mali yerelleşmenin doğrudan etkileri arasında mali yerelleşmenin etkinliği artırarak vatandaşların temel hizmetlere erişimini kolaylaştırması, yerel ihtiyaçlara hızlı cevap verebilmesi vb. sayılabilirken, mali yerelleşmenin ekonomik büyümeye olumlu etkisi, iyi ve kaliteli yönetim vb. etkileri ise dolaylı etkileri arasında sayılmaktadır (Vazquez vd., 2017). Bunların yanı sıra mali yerelleşmenin şeffaflık, hesap verebilirlik ve katılımı artıracağı, bunun toplumda yeterince temsil edilmeyen yoksul grupların sesinin duyulmasına yol açacağı ve yerel ayrıcalıklı grupların yolsuzluk yapmasını engelleyeceği (Tselios vd., 2012; Weingast, 2009) belirtilmekte olup tüm bunların gelir eşitsizliği ve yoksulluğu olumlu etkileyeceği iddia edilmektedir.

Mali yerelleşmenin birinci ve ikinci nesil teorileri yerel yönetimlerin gelir eşitsizliği ve yoksulluk bağlamında gelirin yeniden dağılımı politikaları izlemeleri konusunda farklılaşmaktadır. Birinci nesil mali yerelleşme teorisi geleneksel maliye teorisine benzer şekilde gelirin yeniden dağılımı politikalarının merkezi yönetim tarafından izlenmesinin daha etkin olduğunu, merkezi yönetimin ölçek ekonomileri avantajı olduğunu ve yerel yönetimlerin bu politikaları izlemesinin sürdürülebilir olmadığını (Oates, 1972; Tiebout, 1956) iddia ederken ikinci nesil mali yerelleşme teorileri yerel yönetimlerinde bu politikaları etkin bir şekilde uygulayabileceğini iddia etmektedir (Qian & Weingast, 1997; Weingast, 2009; Weingast, 2013). Her ne kadar birinci nesil mali yerelleşme teorisi gelirin yeniden dağılımı politikalarının merkezi yönetim kontrolünde olması gerektiğini öngörse de Bahl vd. (2002)’nin de belirttiği gibi bu politikalar-

da yerel yönetimler önemli bir aktördür. Günümüzde bazı Avrupa ülkelerinde yerel yönetimlerin sosyal harcamalarının toplam harcamaları içindeki payının %89'lara ulaştığı gözlenirken, ülkemizdeki yerel yönetimlerin sosyal harcamalarının toplam harcamaları içindeki payının son yıllarda %5-6 düzeyinde gerçekleştiği görülmektedir (Arikboğa, 2022).

Mali yerelleşmenin gelir eşitsizliği ve/veya yoksulluğa etkisini inceleyen çalışmaların ulusal ve uluslararası verilerle yapıldığı ve bu çalışmaların farklı bulgulara ulaştığı görülmüştür. Ülkelerin mali yerelleşme uygulamalarındaki farklılıkları ve mali yerelleşme ölçümlerindeki farklılıkların yanı sıra veri ve yöntem farklılıklarının buna neden olduğu düşünülmektedir. Mali yerelleşme uygulamaları ülkeler arasında önemli farklılıklar göstermekte olup bazı ülkelerin (Finlandiya, Hırvatistan, İzlanda gibi) hem harcama hem de gelir yerelleşmesinde daha dengeli politikalar izledikleri görülürken bazı ülkelerin (Meksika, Türkiye, Pakistan gibi) ise sınırsız harcama yerelleşmesine karşın sınırlı bir gelir yerelleşmesi modeli uyguladıkları görülmektedir. Türkiye'de yerel yönetimlerin genel bütçe vergi gelir payları (transferleri) 6360 sayılı Kanun ile belirlenmekte olup bu Kanunla birçok değişiklik getirilmiştir (Arikboğa, 2015; Yüksel, 2019).

Türkiye'de yerel yönetimlerin 1925-1989 yılları için toplam gelirlerinin %44,63'ünü öz gelirleri ve %34,90'nı merkezi yönetimden yapılan transferler oluşturmaktayken (Güler, 1994:37), 2020 yılına gelindiğinde yerel yönetimlerin transfer bağımlılığı %55,6'ya çıkmıştır (Çukur, 2023:128). Bu durumun yol açtığı sorunlar literatürde ayrıntılı tartışılmaktadır (Akdemir & Karakurt, 2020; Tekdere & Gürbüz, 2021). Yerel yönetimlerin öz gelirlerinin güçlendirilmesi önemli bir öneri olarak sunulmaktadır. Ülkemizde harcama yerelleşmesinin gelir yerelleşmesine göre oldukça yüksek olması yerel yönetimlerin mali sorunlar yaşamasına neden olmaktadır. Türkiye'de 2009-2020 yıllarının ortalama harcama yerelleşmesi 13,39 iken gelir yerelleşmesinin ortalaması 5,9 olarak gerçekleşmiştir (Çukur, 2022:120). Türkiye'de uygulanan mali yerelleşme modeli geniş bir harcama yerelleşmesine karşın sınırlı bir gelir yerelleşmesi modeline dayanmaktadır. Türkiye sosyal devlet anlayışını benimsemiş bir ülke olarak gelir eşitsizliğinin düzeltilmesi ve yoksulluğun azaltılması için farklı politikalar izlemektedir.

Türkiye'de yerel yönetimler de sosyal devlet anlayışı çerçevesinde sosyal belediyeçilik olarak da adlandırılan sosyal hizmet ve yardımlar yapmaktadırlar. Ülkemizde izlenen bu politikaların etkilerinin akademik düzlemde çalışmalara sınırlı yansıtıldığı görülmektedir. Ülkemizde mali yerelleşmenin gelir eşitsizliği ve/veya yoksulluğa etkilerine ilişkin çalışmalar çok sınırlıdır. Bu çalışma bu alana katkı sağlamayı hedeflemekte ve ülkemizde uygulanan mali yerelleşmenin gelir eşitsizliği ve yoksulluğa etkilerini mali yerelleşme literatürü ışığında 26 alt bölge düzeyine (NUTS II) ait bölgesel verilerle 2014-2020 yılları için altı farklı modele dayanan panel veri analiz yöntemiyle incelemektedir. Bu çalışmanın tek bir ülke verisiyle yapılmasının ülkelerin mali yerelleşme politikalarındaki farklılıklardan kaynaklanan olası sapmalarını da azalttığı düşünülmektedir. Çalışmada mali yerelleşme, mali yerelleşme teorisine uygun olarak harcama yerelleşmesi, öz gelirlerle hesaplanmış gelir yerelleşmesi ve yerel yönetimlerin mali özerkliklerini gösteren yerel mali özerklik göstergeleriyle ölçülmüştür. Gelir eşitsizliği ve yoksulluk göstergeleri ise 26 alt bölge (NUTS II) için Gini Katsayısı ve yoksulluk oranları olup veriler Türkiye İstatistik Kurumundan alınmıştır. Analiz sonuçları gelir yerelleşmesinin bölgesel gelir eşitsizliğini azalttığına dair güçlü kanıtlara ulaşırken, harcama yerelleşmesi ve yerel mali özerkliğin gelir eşitsizliğine etkisine dair zayıf kanıtlara ulaşmıştır. Benzer şekilde çalışmanın sonuçları mali yerelleşmenin ilgili üç göstergesinin yoksulluğu azaltıcı etkilerine ilişkin zayıf kanıtlara ulaşmıştır.

Çalışmanın izleyen bölümünde mali yerelleşme ile gelir eşitsizliği ve yoksulluk ilişkisinin teorik çerçevesi açıklanırken, ikinci bölümünde mali yerelleşmenin gelir eşitsizliği ve yoksulluğa etkilerini inceleyen literatür incelenmiştir. Çalışmanın üçüncü bölümünde veriler, modeller ve yöntem tanıtılmış, dördüncü bölümünde ise bulgulara yer verilmiştir. Sonuç kısmında bulgular değerlendirilmiştir. Çalışmanın eklerinde ekonometrik yöntemin belirlenmesinde yol gösterici olan tanısal testler (diagnostic tests) rapor edilmiştir.

2. Teorik Çerçeve

Mali yerelleşme gelir ve harcama yetkilerinin merkezi yönetimden yerel yönetimlere devrini içerir. Mali yerelleşme teorileri birinci nesil mali yerelleşme ve ikinci nesil mali yerelleşme teorileri olarak ayrılmaktadır. Birinci nesil mali yerelleşme teorisi mali yerelleşmenin sosyal refahı artırma kanallarını yerel ihtiyaçların yerel yönetimce daha iyi bilinip ona göre politikalar üretilmesi ve kamu mal ve hizmetlerinin sunumunda etkinliğin artması ile açıklamaktadır (Oates, 1972; Tiebout, 1956). İkinci nesil mali yerelleşme teorileri ise serbest piyasanın korunmasına (market-preserving) dayanmakta olup mali yerelleşmenin rekabeti, şeffaflığı, hesap verebilirliği ve katılımcılığı artıracaklarını, bunun toplumda yeterince temsil edilmeyen yoksul grupların sesinin duyulmasına yol açacaklarını ve yerel ayrıcalıklı grupların yolsuzluk yapmasını engelleyeceğini iddia etmektedir (Qian & Weingast, 1997; Weingast, 2009; Weingast, 2013). İkinci nesil mali yerelleşme teorisine göre tüm bunlar yerel yönetimlerin yaptıkları refah harcamalarında etkinliği artıracaktır. Birinci ve ikinci nesil mali yerelleşme teorileri mali yerelleşmenin avantajlarını farklı boyutlarıyla savunsa da literatürde mali yerelleşmenin tehlikeli olabileceğine de dikkat çekilmiştir. Mali yerelleşmenin merkezi yönetimin mali kapasitesini azaltması, yerel yönetimlerde yolsuzluğu artırması, rekabet gücü düşük bölgeleri olumsuz etkilemesi gibi nedenler mali yerelleşmenin dezavantajları arasında sayılmaktadır (Bahl, 1999; Prud'homme, 1995).

Geleneksel kamu maliyesi teorisi gelirin yeniden dağılımına ilişkin politikaların merkezden yapılmasının daha etkin olduğunu bu yüzden yerel yönetimlerin bu politikaları izlememesi gerektiğini iddia etmektedir (Musgrave, 1959; Oates, 1972; Stigler, 1957). Birinci nesil mali yerelleşme teorileri geleneksel kamu maliyesi teorileriyle benzer şekilde gelirin yeniden dağılımı politikalarının merkezi yönetim tarafından daha etkin yapılacağını iddia ederken (Oates, 1972, 1993), ikinci nesil mali yerelleşme teorileri gelirin yeniden dağılımı politikalarını yerel yönetimlerin de etkin gerçekleştirebileceğini iddia etmektedir (Qian & Weingast, 1997; Weingast, 2009). Birinci nesil mali yerelleşme teorisi olarak da bilinen geleneksel mali yerelleşme teorisine göre yerel yönetimlerin gelirin yeniden dağılımı politikalarını izlemeleri sürdürülebilir değildir. Oates (1972) bunun en önemli nedeni olarak yerel yönetimlerin gelirin yeniden dağılımı politikalarını izlemelerinin başka yerlerde yaşayan yoksul ailelerin bu bölgelere göçüne ve bu bölgede yaşayan zengin ailelerin dışarı göçüne neden olabileceğini ve dolayısıyla yerel mali sorunlar yaşanabileceğini, bu yüzden sürdürülemez olduğunu ileri sürmektedir.

Literatürde “ayaklarıyla oy vermek” olarak da bilinen (Tiebout, 1956), bireylerin kendi faydalarını artırmak için yeni yerlere göç etmeleri olgusunun; gelirin yeniden dağılımı politikalarının yerel yönetimlerce izlenmesini mali olarak sürdürülemez kılacağı belirtilmektedir (Oates, 1972; Prud'homme, 1995). Ayrıca Oates (1972) yerel yönetimlerin bu politikaları izleseler bile bu durumun zaman içinde yerel yönetimlerin gelirin yeniden dağılımı politikalarını azaltmasıyla sonuçlanacağını belirtmektedir. Gelirin yeniden dağılımının merkezi yönetim

tarafından daha etkin uygulanacağı düşüncesinin bir diğer nedeni merkezi yönetimin izleyeceği gelirin yeniden dağılımı politikalarının yerel sınırları aşmasıdır. Oates (1993) yerel kamu kaynaklarının vatandaşların ihtiyaçlarına göre kullanılmasının zaten sosyal refahı artıracağını belirtmektedir. Tüm bu nedenlerden dolayı birinci nesil mali yerelleşme teorisine göre yerel yönetimlerin izleyecekleri gelirin yeniden dağılımı politikaları ulusal gelir dağılımını değiştirmede etkisiz ve yetersiz kalacaktır (Goerl & Seiferling, 2014; Oates, 1972,1993; Tiebout, 1956).

İkinci nesil mali yerelleşme teorisi yerel yönetimlerin güçlenmesinin bölgesel gelir farklılıklarını düşüreceğini ve mali yerelleşmenin rekabeti artırması dolayısıyla yerel yönetimlerde etkinliği artıracağını ayrıca şeffaflık, hesap verebilirlik ve katılımcılığın artacağını bunun yoksul grupların toplumda temsilini artıracağını ve tüm bunların refah harcamalarını olumlu etkileyeceğini belirtmektedir (Qian & Weinsgast, 1997; Weingast, 2009; Weingast, 2013). Qian & Weinsgast (1997) yerel yönetimlerin güçlenmesinin rekabeti artıracağını ve bunun yoksul bölgelerde vergilerin düşmesine ve yatırımın artmasına yol açacağını ve bunların yerel yönetimlerin refah harcamalarını da olumlu etkileyeceğini iddia etmektedirler. Ayrıca gelirin yeniden dağılımı politikalarına kimin gerçekten ihtiyacı olduğunu yerel yönetimlerin merkezi yönetimden daha iyi bilmesine dayanarak bu politikaları yerel yönetimlerin merkezi yönetimden daha etkin uygulayacağı da belirtilmektedir (Ezcurra & Pascual, 2008).

Mali yerelleşmenin yoksulluğa etkilerini araştıran çalışmalar da son dönemde artmıştır. Yoksulluk çok boyutlu bir kavram olmakla birlikte ekonomik büyüme, etkin sosyal refah politikaları ve iyi yönetimin yoksulluğun azaltılmasında önemli faktörler olduğu bilinmektedir. Mali yerelleşmenin yoksulluğu azaltma kanalları arasında yoksulların altyapı ve kamu hizmetlerine erişiminin sağlanmasıyla yaşam koşullarının iyileştirilmesi, istihdam olanaklarının artırılması, yerel halkın ihtiyaçlarının daha iyi bilinmesiyle sosyal politika kapsamındaki hizmetlerin daha etkin yapılarak bu grubun kırılganlıklarının azaltılması, vatandaşların karar alma mekanizmalarına katılmaları ile yoksulların seslerinin duyulması ve şeffaflık ve hesap verebilirlikle beraber gelen iyi yönetim sayılmaktadır (Jütting vd., 2005; Pham vd., 2022; Sepulveda & Vazquez, 2011; Steiner, 2005).

Mali yerelleşme doğrudan ve dolaylı yollarla gelir eşitsizliğini etkileyebilmektedir. Teorik olarak mali yerelleşmenin gelir eşitsizliğini hem artırma hem de azaltma potansiyeli vardır. Sepulveda & Vazquez (2011) mali yerelleşmenin gelir eşitsizliği ve yoksulluğa etkilerini doğrudan ve dolaylı olarak sınıflandırmışlardır. Sepulveda & Vazquez (2011:323) mali yerelleşmenin “kamu harcamalarının bileşimine, nüfus ve faktör hareketliliğine, vergi ve harcamaya yansımaları ile kamu istihdamına” etkilerini gelir eşitsizliği ve yoksulluğu doğrudan etkileyen faktörler olarak sınıflandırmışlardır. Yazarlar mali yerelleşmenin “ekonomik büyüme ve fiyat istikrarına, bölgesel ekonomik yakınsama, kamu kesimi büyüklüğü ve kurumsal gelişime” etkilerini ise gelir eşitsizliği ve yoksulluğa dolaylı etkileri olarak sınıflandırmışlardır (Sepulveda & Vazquez, 2011:323).

3. Literatür

3.1. Mali Yerelleşme ve Gelir Eşitsizliği

Mali yerelleşmenin gelir eşitsizliğine etkisi hem uluslararası hem de ulusal verilerle incelenmiştir. Mali yerelleşmenin gelir eşitsizliğine etkilerini uluslararası verilerle inceleyen

çalışmalar gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeleri içeren araştırmalardır. Mali yerelleşmenin gelir eşitsizliğine etkisini inceleyen çalışmalar hem uluslararası hem de ulusal verilerle incelenmiştir. Mali yerelleşmenin gelir eşitsizliğine etkilerini uluslararası verilerle inceleyen çalışmalar gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeleri içeren araştırmalardır. Bu araştırmaların mali yerelleşmenin gelir eşitsizliğini artırdığını, azalttığını veya mali yerelleşmenin gelir eşitsizliğine hiçbir etkisi olmadığı gibi farklı sonuçlara ulaştığı görülmektedir (Bojanic, 2018; Bojanic & Collins, 2021; Canare vd., 2020; Goerl & Sterling, 2014; Ezcurra & Pascual, 2008; Lessman, 2009; Lessman, 2012; Rodriguez-Pose & Ezcurra 2010; Sacchi & Salotti, 2014; Tselios vd., 2012). Ezcurra & Pascual (2008) mali yerelleşmenin Avrupa Birliğinde bölgesel gelir eşitsizliğine etkisini incelemişler ve mali yerelleşmenin bölgesel gelir eşitsizliğini azalttığını bulmuşlardır.

Benzer şekilde Lessman (2009) OECD ülke verileriyle yaptığı analizde mali yerelleşmenin bölgesel gelir eşitsizliğini azalttığını tespit ederken, yazar bir diğer çalışmasında mali yerelleşmenin gelişmekte olan ülkelerde gelir eşitsizliğini artırdığını tespit etmiştir (Lessman, 2012). Rodriguez-Pose & Ezcurra (2010) gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerle yaptıkları analizde mali yerelleşmenin gelişmiş ülkelerde bölgesel eşitsizlikleri azaltırken gelişmekte olan ülkelerde artırdığını bulmuşlardır. Sepulveda & Vazquez (2011) yaptıkları çalışmada mali yerelleşmenin gelir eşitsizliği ve yoksulluğa etkilerini gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin verileriyle incelemiş ve kamu kesiminin büyüklüğü %20 veya daha fazla ise mali yerelleşmenin gelir eşitsizliğini azalttığını tespit etmişlerdir. Tselios vd. (2012), Avrupa Birliği ülkelerinin NUTS I ve NUTS II düzeyinde 102 bölgenin verileriyle yaptıkları çalışmada mali yerelleşmenin özellikle düşük gelirli bölgelerde gelir eşitsizliğini azalttığını bulmuşlardır. Çalışmanın sonuçlarına göre bölgesel gelir yükseldikçe mali yerelleşmenin gelir eşitsizliğini azaltıcı etkisi düşmektedir.

Sacchi & Salotti (2014) 23 OECD ülke verileriyle yaptıkları analizde gelir yerelleşmesini yerel yönetimlerin vergilendirme yetkilerine göre hesaplamış ve gelir yerelleşmesinin gelir eşitsizliğini artırdığını bulmuşlardır. Benzer şekilde harcama yerelleşmesinin de daha zayıf olmakla birlikte gelir eşitsizliğini artırdığını bulmuşlardır. Goerl & Sterling (2014) mali yerelleşmenin gelir eşitsizliğine etkisini uluslararası verilerle inceledikleri çalışmalarında mali yerelleşmenin gelir eşitsizliğinin azaltılmasında etkili olduğunu bulmuşlar ancak bu etkinin belli koşullara bağlı olduğunu belirtmişlerdir. Yazarlara göre bu koşullar harcama yerelleşmesinin yeterli gelir yerelleşmesiyle birlikte olması, mali yerelleşmenin gelir dağılımı politikalarını da içerecek kadar kapsamlı olması ve kamu sektörünün yeterince büyük olmasıdır.

Bojanic (2018) Amerika kıtasındaki 12 gelişmiş ve gelişmekte olan ülke ile yaptığı çalışmada gelir yerelleşmesinin gelir eşitsizliğini azalttığını bulurken harcama yerelleşmesinin istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin olmadığını bulmuştur. Canare vd. (2020), 54 ülkenin verileriyle mali yerelleşmenin gelir eşitsizliğine etkilerini inceledikleri çalışmalarında gelir yerelleşmesinin gelir eşitsizliğiyle zayıf bir ilişkisi olduğunu bulurken harcama yerelleşmesinin ise gelir eşitsizliğiyle anlamlı bir ilişkisi olmadığını bulmuşlardır. Bojanic & Collins (2021) mali yerelleşmenin gelir eşitsizliğine etkisini gelişmiş ve gelişmekte olan ülke verileriyle incelemiş ve artan mali yerelleşmenin önce gelir eşitsizliğini azalttığını ancak artan ekonomik gelişmişlik seviyesiyle birlikte bu etkinin giderek azaldığını ve tersine döndüğünü bulmuşlardır. Yazarlar bu durumu mali yerelleşmenin gelir eşitsizliğini azaltıcı etkisinin bir eşik değeri olduğu şeklinde yorumlamışlardır.

Mali yerelleşmenin gelir eşitsizliğine etkisini ulusal verilerle inceleyen çalışmalarda da farklı sonuçlara ulaşılmıştır. Akai & Sakata (2005) Amerika Birleşik Devletleri verileriyle yaptıkları çalışmada harcama ve gelir yerelleşmesinin bölgesel gelir eşitsizliği üzerinde önemli bir etkisini tespit etmemiş ancak yerel yönetimlerin artan mali özerkliğinin gelir eşitsizliğini azalttığını tespit etmişlerdir. Kolombiya verileriyle yaptığı çalışmada Bonet (2006) mali yerelleşmenin gelir eşitsizliğini artırdığını bulurken benzer şekilde Morelli & Seaman (2007) İngiltere’de mali yerelleşmenin gelir eşitsizliğini artırdığını bulmuşlardır. Mali yerelleşmenin gelir eşitsizliğine etkisini Çin verileriyle inceleyen Qiao vd. (2008), da mali yerelleşmenin gelir eşitsizliğini artırdığını tespit etmişlerdir.

Calamai (2009) İtalya’da mali yerelleşmenin gelir eşitsizliğini azalttığını bulurken, Savitri (2012) artan mali yerelleşmenin Endonezya’da gelir eşitsizliğini artırdığını bulmuştur. Cavusoglu & Dincer (2015) Amerika Birleşik Devletlerinin eyalet verileriyle yaptıkları analizde mali yerelleşmenin yalnızca zengin eyaletlerde gelir eşitsizliğini azalttığı sonucuna ulaşmışlardır. Shahzad & Yasmin (2016) Pakistan’da mali yerelleşmenin gelir eşitsizliği ve yoksulluğa etkilerini inceledikleri çalışmalarında mali yerelleşmenin gelir eşitsizliğini artırdığını tespit etmişlerdir. Neyapti (2006) da 37 ülkenin verileriyle gelir yerelleşmesinin gelir eşitsizliğine etkisini incelemiş ve gelir yerelleşmesinin yalnızca iyi yönetimle birleşince gelir eşitsizliğini azalttığını bulmuştur. De Araujo (2017) Brezilya’da mali yerelleşmenin gelir eşitsizliğini azalttığını tespit ederken, Malicka (2019) Çekoslovakya ve Slovakya verileriyle yaptığı analizde hem harcama hem de gelir yerelleşmenin gelir eşitsizliğini artırdığını tespit etmiştir.

Gavrilita vd. (2020), Romanya için yaptıkları çalışmada mali yerelleşmenin gelir eşitsizliğine anlamlı bir etkisinin olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Diğer yandan Siburian (2020) Endonezya verileriyle yaptığı analizde mali yerelleşmenin bölgesel gelir eşitsizliğini azalttığını tespit ederken Ashfahany vd. (2020), Endonezya’da mali yerelleşmenin bölgesel gelir eşitsizliğine etkisini inceledikleri çalışmada mali yerelleşmenin bölgesel gelir eşitsizliğini artırdığı sonucuna ulaşmışlardır. Hung & Thanh (2022) mali yerelleşmenin gelir eşitsizliğine etkisini Vietnam verileriyle inceledikleri çalışmada mali yerelleşmenin gelir eşitsizliğine etkisinin eşik değere göre değiştiğini tespit etmişlerdir. Bu çalışmaya göre kişi başı geliri eşik değerin üzerinde olan yerlerde harcama yerelleşmesi gelir eşitsizliğini artırırken gelir yerelleşmesi ise gelir eşitsizliğini azaltmakta eşik değerin altında olan yerlerdeyse harcama yerelleşmesi gelir eşitsizliğini azaltırken gelir yerelleşmesi gelir eşitsizliğini artırmaktadır. Feld vd. (2021), İsviçre’de mali yerelleşmenin gelir eşitsizliğine etkilerini araştırdıkları çalışmalarında vergi yerelleşmesinin gelir eşitsizliğini azalttığını bulmuşlardır.

3.2. Mali Yerelleşme ve Yoksulluk

Mali yerelleşmenin yoksulluğa etkisinin görece olarak daha az çalışılmış bir konu olduğu gözlenmektedir. Mali yerelleşmenin gelir eşitsizliğine etkilerini inceleyen çalışmalara benzer şekilde mali yerelleşmenin yoksulluğa etkilerini uluslararası ve ulusal verilerle inceleyen çalışmalarda da farklı sonuçlara ulaşılmıştır. Bu alandaki ilk çalışmalardan biri olan Sepulveda & Vasquez (2011)’in araştırması mali yerelleşmenin yoksulluğa etkilerini gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler için incelemiş ve mali yerelleşmenin yoksulluğu artırdığını bulmuştur. Digidowiseo (2022) mali yerelleşmenin yoksulluğa etkisini gelişmekte olan ülkeler için incelediği çalışmasında hem gelir hem harcama yerelleşmesinin yoksulluğu azalttığını tespit etmiştir.

Mali yerelleşmenin yoksulluğa etkilerini ulusal verilerle inceleyen çalışmalarda da farklı sonuçlara ulaşılmıştır. Valaris (2012) ABD’de 48 eyalete ilişkin verileri kullanarak yaptığı çalışmada gelir yerelleşmesinin yoksulluğu azalttığını bulurken, Shahzad & Yasmin (2016) Pakistan’da mali yerelleşmenin yoksulluğu artırdığını bulmuş ve kurumsal kalitenin oynadığı önemli role dikkat çekmişlerdir. Agyemang-Duah vd. (2018), mali yerelleşme ve yoksulluk ilişkisini Gana için inceledikleri çalışmalarında mali yerelleşmenin özellikle mali özerklikle birleşince yoksulluğu azalttığını belirtmektedirler. Benzer şekilde Nursini & Tawakkal (2019) Endonezya’da mali yerelleşmesinin yoksulluğa etkilerini il düzeyi verilerle inceledikleri çalışmalarında gelir yerelleşmesinin yoksulluğun azaltılmasında etkili olduğunu tespit etmişlerdir.

Karim & Khan (2020) mali yerelleşme ve yoksulluk ilişkisini Pakistan için inceledikleri çalışmalarında harcama yerelleşmesinin yoksulluğu artırdığını bulurken gelir yerelleşmesinin yoksulluğu azalttığını bulmuşlardır. Benzer şekilde Hussain vd. (2021), mali yerelleşmenin Pakistan’da yoksulluğa etkisini inceledikleri çalışmalarında mali yerelleşmenin yoksulluğu azaltmakta önemli bir rolü olduğunu tespit etmişler ve yerel özerkliğin artırılmasını politika önerisi olarak sunmuşlardır. Siburian (2022) Endonezya’da mali yerelleşmenin yoksulluğa etkilerini incelediği çalışmada mali yerelleşmenin yoksulluğu azalttığı sonucuna ulaşmıştır. Song vd. (2022), Çin’de mali yerelleşmenin ekonomik büyüme ve yoksulluğa etkilerini inceledikleri çalışmada harcama yerelleşmesinin yoksulluğun azaltılmasında teşvik edici rolü olduğunu ancak gelir yerelleşmesinin ise yoksulluğun azaltılmasında engelleyici rolü olduğunu bulmuşlardır. Pham vd. (2022), Vietnam’da mali yerelleşmenin yoksulluğa etkilerini inceledikleri çalışmalarında iki ayrı dönemi incelemiş ve ilk dönemde (2010-2015) mali yerelleşmenin yoksulluğu azalttığını tespit etmiş ikinci dönemde (2016-2019) ise mali yerelleşmenin yoksulluk üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı sonucuna ulaşmışlardır.

Mali yerelleşmenin gelir eşitsizliği ve yoksulluğa etkilerini inceleyen çalışmaların farklı sonuçlara ulaşmasının nedenleri arasında hem gelir eşitsizliği ve yoksulluğun çok boyutlu kavramlar olmasının hem de ülkelerin mali yerelleşme uygulamalarındaki farklılıkların ve çalışmalarda kullanılan veri, mali yerelleşme ölçümü ve yöntemsel farklılıkların önemli rol oynadığı düşünülmektedir. Gelir eşitsizliği ve yoksulluk birçok faktörden etkilenmekte olup bu faktörlerin ülkelerin ekonomik, toplumsal, tarihsel ve politik koşullarına göre değiştiği bilinmektedir. Bu doğrultuda bu çalışmanın tek bir ülkeyi kapsamasının hem mali yerelleşme açısından hem de gelir eşitsizliği ve yoksulluk açısından ülkelerarası farklılıklardan kaynaklanan olası sapmaları engellemesi beklenmektedir.

4. Veri, Modeller ve Yöntem

Mali yerelleşmenin çok boyutlu olması beraberinde mali yerelleşmenin ölçüm sorunlarını getirmektedir. Mali yerelleşmenin farklı ölçüm yöntemleri ve etkileri literatürde ayrıntılı tartışılmıştır (Ebel & Yılmaz, 2002; Yüksel, 2013; Vazquez vd., 2017). Çalışmada mali yerelleşme 26 alt bölge düzeyinde üç farklı değişkenle ölçülmüş olup bunlar harcama yerelleşmesi, gelir yerelleşmesi ve yerel mali özerkliktir. Bu değişkenler literatürde oldukça sık kullanılan ve standart hale gelmiş ölçüm yöntemleridir. Harcama yerelleşmesi yerel harcamaların toplam harcamalara oranını verirken, gelir yerelleşmesi yerel öz gelirlerin toplam gelirlere oranını vermektedir. Ülkemizde yerel yönetimlerin gelirlerini büyük oranda merkezi yönetimden aldıkları transferler oluşturduğu için yerel yönetimlerin öz gelirleri ülkemizde uygulanan mali yerelleş-

menin farklı boyutunu yansıtmaktadır. Yerel yönetimlerin öz gelirleri hem yerel yönetimlerin öz gelir kapasitelerini göstermesi açısından hem de yerel yönetimlerin öz gelirlerinin ekonomik etkilerinin ölçülmesi açısından önemlidir. Yerel mali özerklik ise yerel öz gelirlerin yerel toplam gelirlerine oranıyla ölçülmüştür. Yerel yönetimler öz gelirlerini nasıl harcayacakları üzerinde daha geniş takdir yetkisine sahiptirler. Yerel mali özerkliğin literatürde yerel vergi gelirlerinin veya yerel öz gelirlerinin yerel toplam gelirlere oranıyla ölçülmektedir (Akai & Sakata, 2005; Blöchliger & King, 2007). Özellikle mali yerelleşmenin ekonomik etkilerinin incelenmesinde, literatürde kabul gören en iyi ölçümlerin kullanılması önemlidir (Vazquez vd., 2017). Literatürde en çok kabul gören ölçümlerin başında yerel yönetimlerin harcamalarını gösteren harcama yerelleşmesi ile öz gelirlerini içeren gelir yerelleşmesi gelmekte ve bunların yanında merkezi yönetimden elde ettikleri transferler ile yerel yönetimlerin mali özerkliklerinin önemine de vurgu yapılmaktadır (Vazquez vd., 2017).

Mali yerelleşmenin ekonomik etkilerini inceleyen çalışmaların çoğunun harcama yerelleşmesini kullandığı gözlenmekte olup literatürde mali yerelleşmenin harcama yerelleşmesi gibi tek bir gösterge ile ölçülmesi eleştirilmektedir (Ebel & Yılmaz, 2002; Rodden, 2004; Rodriguez-Pose & Ezcurra, 2010). Bu eleştiriler mali yerelleşmenin çok boyutlu olması ve tek bir mali yerelleşme göstergesinin ilgili ülkedeki mali yerelleşmeyi ölçmekte yeterli olmamasından kaynaklanmaktadır. Bu çalışmada mali yerelleşme Türkiye’de mali yerelleşmenin farklı boyutlarının refah etkilerini görebilmek için harcama yerelleşmesinin yanı sıra yerel yönetimlerin öz gelirlerine dayanarak hesaplanan gelir yerelleşmesi ve yerel mali özerklik göstergeleriyle ölçülmüştür. Mali yerelleşmenin ülkemizde gelir eşitsizliği ve yoksulluğa etkileri literatüre dayalı altı farklı model çerçevesinde panel veri analiz yöntemi kullanılarak incelenmiştir.

4.1. Veri

Bu çalışmada 2014-2020 yıllarına ait 26 alt bölgenin (NUTS II) verileri kullanılarak mali yerelleşmenin gelir eşitsizliği ve yoksulluğa etkileri incelenmiştir. Bu çalışmada kullanılan değişkenler ve bu değişkenlerin kaynakları Tablo 1’de verilmiştir. Çalışmada mali yerelleşme üç farklı göstergelye ölçülerek mali yerelleşmenin farklı boyutları analize dâhil edilmek istenmiştir. Çalışmada bölgesel Gini katsayısı bölgesel gelir eşitsizliği için vekil (Proxy) ve bölgesel yoksulluk oranı da bölgesel yoksulluk için vekil (Proxy) olarak kullanılmıştır.

Bu çalışmada kullanılan mali yerelleşme göstergelerinden gelir yerelleşmesi ve yerel mali özerklik için öncelikle il düzeyinde yerel yönetimlerin (Belediyeler ve bağlı idareler ile il özel idareleri) 6360 sayılı Kanunun getirdiği değişiklikler çerçevesinde genel bütçe vergi gelir payları hesaplanmıştır¹. Daha sonra belediyeler ve bağlı idareler ile il özel idarelerinin öz gelirleri hesaplanmış olup çalışma mahalli idare birliklerinin öz gelirlerini kapsamamaktadır. Bu veriler illerin ait oldukları 26 alt bölgeye göre gruplandırılmış ve bu gruplandırmalara göre il düzeyindeki yerel yönetimlerin harcama, gelir ve öz gelirleri toplanarak 26 alt bölge düzeyinde yerel yönetimlerin harcama, öz gelir ve yerel mali özerklikleri elde edilmiştir. Tablo 2’de çalışmada kullanılan mali yerelleşme göstergeleri ve bu göstergelerin hesaplama yöntemleri ile diğer değişkenlerin hesaplama yöntemi verilmiştir.

¹ 6360 sayılı Kanuna göre genel bütçe vergi gelir paylarının ayrıntısı için bkz: Çukur, 2022; İpek, 2018; Güngör, 2018; Ulusoy & Akdemir, 2017.

Tablo 1: Veriler ve Verilerin Kaynağı

Kullanılan Veriler (Yıl Bazında)	Verilerin Kaynağı
26 Alt Bölge Kişi Başı Gayrisafi Yurtiçi Hasıla (USD)	TUİK
26 Alt Bölge İşsizlik Oranı	TUİK
26 Alt Bölge Enflasyon Oranı	TUİK
26 Alt Bölge Nüfus Artışı	TUİK
26 Alt Bölge GINI katsayısı	TUİK
26 Alt Bölge Yoksulluk Oranı	TUİK
26 Alt Bölge Nüfus	TUİK
Gayri Safı Yurtiçi Hasıla (GSYH)	TUİK
İllerin Şehirleşme Oranı	TUİK
26 Alt Bölge Bitirilen Eğitim Düzeyi	TUİK
Genel Yönetim Bütçe Giderleri	Muhasebat Genel Müdürlüğü
Genel Yönetim Bütçe Gelirleri	Muhasebat Genel Müdürlüğü
Genel Bütçe Vergi Gelirleri	Muhasebat Genel Müdürlüğü
Mahalli İdareler Bütçe Giderleri	Muhasebat Genel Müdürlüğü
Mahalli İdareler Bütçe Gelirleri	Muhasebat Genel Müdürlüğü
Mahalli İdareler Vergi Gelirleri	Muhasebat Genel Müdürlüğü
Mahalli İdareler Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	Muhasebat Genel Müdürlüğü
Mahalli İdareler Faizler Paylar ve Cezalar	Muhasebat Genel Müdürlüğü
Mahalli İdareler Sermaye Gelirleri	Muhasebat Genel Müdürlüğü
26 Alt Bölge Şehirleşme Oranı	TUİK verilerine göre yazar Tarafından Hesaplanmıştır.
26 Alt Bölge İlköğretimi Bitirenlerin Oranı	TUİK verilerine göre yazar Tarafından Hesaplanmıştır.
26 Alt Bölge Ortaöğretimi Bitirenlerin Oranı	TUİK verilerine göre yazar Tarafından Hesaplanmıştır.
26 Alt Bölge Yükseköğretimi Bitirenlerin Oranı	TUİK verilerine göre yazar Tarafından Hesaplanmıştır.
Kamu Kesimi Büyüklüğü	Muhasebat Genel Müdürlüğü ve TUİK verilerine göre Yazar Tarafından Hesaplanmıştır.
Belediyeler (Büyükşehir ve İl) ve Bağlı İdareler ile İl Özel İdarelerinin Genel Bütçe Vergi Gelir Payları	Muhasebat Genel Müdürlüğü verilerine göre Yazar Tarafından Hesaplanmıştır
Belediyeler (Büyükşehir ve İl) ve Bağlı İdareler ile İl Özel İdarelerinin Öz Gelirleri	Muhasebat Genel Müdürlüğü verilerine göre Yazar Tarafından Hesaplanmıştır
26 Alt Bölge Yerel Yönetimlerin Öz Gelirleri	Yazar Tarafından Hesaplanmıştır.
26 Alt Bölge Harcama Yerelleşmesi	Yazar Tarafından Hesaplanmıştır.
26 Alt Bölge Gelir Yerelleşmesi	Yazar Tarafından Hesaplanmıştır.
26 Alt Bölge Yerel Mali Özerklik	Yazar Tarafından Hesaplanmıştır.

Tablo 2: Analizde Kullanılan Mali Yerelleşme Değişkenleri ve Diğer Değişkenlerin Hesaplama Yöntemi

Kullanılan Değişkenler	Hesaplama Yöntemi
Kamu Kesimi Büyüklüğü	(Genel Yönetim Bütçe Giderleri/ GSYİH)*100
Mahalli İdarelerin Öz Gelirleri (Ekonomik Sınıflandırmaya Göre)	Mahalli İdarelerin Toplam Gelirleri (Vergi Gelirleri+ Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri+ Sermaye Gelirleri+ Alacaklardan Tahsilat+ Alınan Bağış ve Yardımlar+ Faizler, Paylar, Cezalar) - Alınan Bağış ve Yardımlar -Paylar
Harcama Yerelleşmesi	(26 Alt Bölgeye Ait Mahalli İdareler Bütçe Giderleri Toplamı/Genel Yönetim Bütçe Giderleri Toplamı)*100
Gelir Yerelleşmesi	(26 Alt Bölgeye Ait Belediyeler ve Bağlı İdareler ile İl Özel İdarelerinin Öz Gelirleri Toplamı / Genel Yönetim Bütçe Gelirleri Toplamı)*100
Yerel Mali Özerklik	(26 Alt Bölgeye Ait Belediyeler ve Bağlı İdareler ile İl Özel İdarelerinin Öz Gelirleri Toplamı /26 Alt Bölgeye Ait Mahalli İdareler Bütçe Gelirleri Toplamı)*100
26 Alt Bölge Şehirleşme Oranı	26 Alt Bölgeyi Oluşturan İllerin Şehirleşme Oranlarının Ortalaması
26 Alt Bölge İlköğretimi Bitirenlerin Oranı	(26 Alt Bölgede İlkokul + Ortaokul veya Dengi Okulları + İlköğretimi Bitirenlerin Toplamı/ 26 Alt Bölgenin Nüfusu)*100
26 Alt Bölge Ortaöğretimi Bitirenlerin Oranı	(26 Alt bölgede Lise ve Dengi Okulları Bitirenlerin Toplamı/ 26 Alt Bölgenin Nüfusu)*100
26 Alt Bölge Yükseköğretimi Bitirenlerin Oranı	(26 Alt Bölgede Yüksekokul veya Fakülte Bitirenlerin Toplamı/ 26 Alt Bölgenin Nüfusu)*100

Tablo 3 temel değişkenlere ait betimsel istatistikleri verirken Tablo 4 ise 26 alt bölgenin mali yerelleşme göstergeleriyle, Gini katsayısı ve yoksulluk oranlarının 2014-2020 yılları için ortalamalarını vermektedir. Tablo 3 temel değişkenlerin en düşük ve en yüksek değerleriyle ortalama değerlerini vermektedir. 26 alt bölgenin 2014-2020 yıllarına ait ortalama harcama yerelleşmesi 0.5 olup harcama yerelleşmesi 2019 yılında 0.054 ile TRC3 (Mardin-Batman-Şırnak-Siirt) bölgesinde en düşük değeri alırken 2017 yılında 3.903 ile TR10'da (İstanbul) en yüksek değeri almıştır. 26 alt bölgenin 2014-2020 yıllarına ait ortalama gelir yerelleşmesi 0.217 olup gelir yerelleşmesi 2019 yılında 0.006 ile TRC3 (Mardin-Batman-Şırnak-Siirt) bölgesinde en düşük değeri alırken 2014 yılında 2.862 ile TR10'da (İstanbul) en yüksek değeri almıştır. 26 alt bölgenin 2014-2020 yıllarına ait ortalama yerel mali özerklikleri 35.101 olup yerel mali özerklik 2014 yılında 6.362 ile TRB2 (Van-Muş-Bitlis-Hakkari) bölgesinde en düşük değeri alırken 2014 yılında 64.701 ile TR10'da (İstanbul) en yüksek değeri almıştır. Tablo 3'de görüleceği gibi gelir eşitsizliğinin göstergesi olarak alınan Gini Katsayısının 2014-2020 yıllarına ait bölgesel ortalaması 0.354 olarak gerçekleşmiş olup Gini Katsayısı 2019 yılında 0.281 ile TR81 (Zonguldak-Karabük-Bartın) bölgesinde en düşük değeri alırken 2020 yılında 0.451 ile TR10'da (İstanbul) en yüksek değeri almıştır. Benzer şekilde 2014-2020 yıllarına ait yoksulluk oranlarının bölgesel ortalaması 10.32 olarak gerçekleşmiş olup yoksulluk oranı 2019 yılında 4.6 ile TRB1 (Malatya-Elazığ-Bingöl-Tunceli) bölgesinde en düşük değeri alırken 2020 yılında 16.1 ile TR22'de (Balıkesir-Çanakkale) en yüksek değeri almıştır.

Tablo 3: Temel Değişkenlere Ait Betimsel İstatistikler

Değişkenler	N	Ortalama	Standart Sapma	Min	Maks
Harcama Yerelleşmesi	182	0.500	0.640	0.054	3.903
Gelir Yerelleşmesi	182	0.217	0.363	0.006	2.862
Yerel Mali Özerklik	182	35.101	12.904	6.362	64.701
Gini Katsayısı	182	0.354	0.032	0.281	0.451
Yoksulluk Oranı	182	10.320	2.248	4.6	16.1

Tablo 4 incelendiğinde Türkiye’de mali yerelleşmenin ağırlıklı olarak harcama yerelleşmesine dayandığı ve gelir yerelleşmesinin de yıllar içinde azaldığı görülmektedir. Harcama ve gelir yerelleşmesinin özellikle 2019 yılında yaşanan ekonomik daralma ve 2020 yılında yaşanan korona virüs (Covid-19) salgının etkileriyle hızlı bir düşüş yaşadığı görülmektedir. Yerel mali özerklik oranının; 26 alt bölgenin mahalli idarelerinin öz gelirlerinin toplam gelirler içindeki payının %38.35’e kadar yükseldiği görülse de ortalama değerinin %35.1 olduğu görülmektedir. Bu durum ülkemizde mahalli idarelerin gelirlerinin büyük kısmını merkezi yönetimden gelen transferlerin (genel bütçe vergi paylarının) oluşturduğunu göstermektedir. Bu tablo ülkemizde uygulanan mali yerelleşmenin harcama yerelleşmesiyle şekillendiğini ve mahalli idarelerin merkezi yönetimden gelen transferlere bağımlı halde olduklarını göstermekte olup ülkemizde harcamaların yerelleşmesi ve gelirlerin merkezileşmesi gibi karma bir sistem uygulanmaktadır.

Tablo 4: 26 Alt Bölgenin Mali Yerelleşme, Gelir Eşitsizliği ve Yoksulluk Oranlarının Yıllara Göre Ortalaması

Yıl	Harcama Yerelleşmesi	Gelir Yerelleşmesi	Yerel Mali Özerklik	Gini Katsayısı	Yoksulluk Oranı
2014	0.484	0.239	32.335	0.356	10.50
2015	0.498	0.219	35.114	0.357	10.54
2016	0.515	0.215	35.541	0.358	10.40
2017	0.582	0.250	38.355	0.348	9.34
2018	0.578	0.240	36.958	0.354	10.06
2019	0.435	0.186	34.316	0.347	10.33
2020	0.406	0.169	33.092	0.358	11.05
Ortalama	0.500	0.217	35.101	0.354	10.32

Çalışmada gelir eşitsizliği göstergesi olarak alınan Gini Katsayısının 2014-2020 yıllarına ait ortalama değerlerine baktığımız zaman yıllar içinde fazla bir değişiklik olmadığı, 2019 yılında 26 bölgenin ortalama Gini Katsayısının 0.347 ile en düşük değere ulaştığı ve ilgili yıllar için ortalama değer 0.354 olduğu görülmektedir. Çalışmada yoksulluk göstergesi olarak alınan yoksulluk oranlarının 2017 yılında ortalama 9.34 ile en düşük değere ulaştığı ve ilgili yıllar için ortalama değer 10.32 olduğu görülmektedir. Tablo 4’den de görüleceği gibi ülkemizde 26 alt bölgeye ait Gini Katsayısı ve yoksulluk oranı son yıllarda artmaya başlamıştır.

4.2. Modeller

Çalışmada kullanılan dönem aralığının görece olarak kısa olması dolayısıyla mali yerleşmenin gelir eşitsizliği ve yoksulluğa etkileri altı farklı modelle test edilmiştir. Türkiye’de mali yerleşmenin gelir eşitsizliğine etkisi aşağıda belirtilen modellerle incelenmiştir:

$$\text{Gelir Eşitsizliği}_{i,t} = \alpha_1 + \alpha_1 \text{HarcamaYerelleşmesi}_{i,t} + \alpha_2 \text{Kontrol}_{i,t} + \epsilon_{i,t} \quad (1)$$

$$\text{Gelir Eşitsizliği}_{i,t} = \alpha_1 + \alpha_1 \text{GelirYerelleşmesi}_{i,t} + \alpha_2 \text{Kontrol}_{i,t} + \epsilon_{i,t} \quad (2)$$

$$\text{Gelir Eşitsizliği}_{i,t} = \alpha_1 + \alpha_1 \text{YerelMaliÖzerklik}_{i,t} + \alpha_2 \text{Kontrol}_{i,t} + \epsilon_{i,t} \quad (3)$$

$$\text{Gelir Eşitsizliği}_{i,t} = \alpha_1 + \alpha_1 \text{HarcamaYerelleşmesi}_{i,t} + \alpha_2 \text{YerelMaliÖzerklik}_{i,t} + \alpha_3 \text{Kontrol}_{i,t} + \epsilon_{i,t} \quad (4)$$

$$\text{Gelir Eşitsizliği}_{i,t} = \alpha_1 + \alpha_1 \text{GelirYerelleşmesi}_{i,t} + \alpha_2 \text{YerelMaliÖzerklik}_{i,t} + \alpha_3 \text{Kontrol}_{i,t} + \epsilon_{i,t} \quad (5)$$

$$\text{Gelir Eşitsizliği}_{i,t} = \alpha_1 + \alpha_1 \text{HarcamaYerelleşmesi}_{i,t} + \alpha_2 \text{GelirYerelleşmesi}_{i,t} + \alpha_3 \text{Kontrol}_{i,t} + \epsilon_{i,t} \quad (6)$$

Gelir Eşitsizliği_{i,t} 26 alt bölgenin 2014 ile 2020 yılları için gelir eşitsizliği verilerine ait bağımlı değişkeni verirken, α_1 her bir bölge için sabiti vermekte ve mali yerleşme verileri ise 26 alt bölgeye ait farklı mali yerleşme verilerini temsil etmektedir. 26 bölgeye ait mali yerleşme göstergeleri harcama yerleşmesi, gelir yerleşmesi ve yerel mali özerklikle ölçülmüştür (Model 1-3). Model 4-6 mali yerleşme göstergelerinin birlikte etkilerine bakmaktadır (Akai & Sakata, 2005, Tselios vd., 2012). Kontrol değişkenleri tüm modeller için aynı olup kontrol_{i,t} gelir eşitsizliğini etkileyen değişkenleri içermektedir (Akai & Sakata, 2005; Rodriguez-Pose & Tselios, 2009; Sepulveda & Vazquez, 2011; Tselios vd, 2012). Çalışmada bölgesel makroekonomik farklılıkları kontrol etmek için bölgesel kişi başı gelir, bölgesel işsizlik, bölgesel enflasyon kontrol değişkenleri olarak kullanılmışken bölgesel demografik farklılıklar için nüfus artış oranı ve şehirleşme oranı kullanılmıştır. Beşeri sermaye için bölgesel eğitim verileri üç farklı göstergelerle ilköğretim, orta öğretim ve yükseköğretim bitirme oranları kontrol değişkeni olarak kullanılmıştır. Çalışmada kamu kesimi büyüklüğü kontrol değişkeni olup kamu kesimi büyüklüğü mali yerleşme ve gelir eşitsizliği ilişkisinde önemli bir değişken olarak görülmektedir (Tselios vd., 2012; Sepulveda & Vazquez, 2011). Benzer şekilde Türkiye’de mali yerleşmenin yoksulluğa etkisi aşağıda belirtilen modellerle incelenmiştir:

$$\text{Yoksulluk Oranı}_{i,t} = \alpha_1 + \alpha_1 \text{HarcamaYerelleşmesi}_{i,t} + \alpha_2 \text{Kontrol}_{i,t} + \epsilon_{i,t} \quad (7)$$

$$\text{Yoksulluk Oranı}_{i,t} = \alpha_1 + \alpha_1 \text{GelirYerelleşmesi}_{i,t} + \alpha_2 \text{Kontrol}_{i,t} + \epsilon_{i,t} \quad (8)$$

$$\text{Yoksulluk Oranı}_{i,t} = \alpha_1 + \alpha_1 \text{YerelMaliÖzerklik}_{i,t} + \alpha_2 \text{Kontrol}_{i,t} + \epsilon_{i,t} \quad (9)$$

$$\text{Yoksulluk Oranı}_{i,t} = \alpha_1 + \alpha_1 \text{HarcamaYerelleşmesi}_{i,t} + \alpha_2 \text{YerelMaliÖzerklik}_{i,t} + \alpha_3 \text{Kontrol}_{i,t} + \epsilon_{i,t} \quad (10)$$

$$\text{Yoksulluk Oranı}_{i,t} = \alpha_1 + \alpha_1 \text{GelirYerelleşmesi}_{i,t} + \alpha_2 \text{YerelMaliÖzerklik}_{i,t} + \alpha_3 \text{Kontrol}_{i,t} + \epsilon_{i,t} \quad (11)$$

$$\text{Yoksulluk Oranı}_{i,t} = \alpha_1 + \alpha_1 \text{HarcamaYerelleşmesi}_{i,t} + \alpha_2 \text{GelirYerelleşmesi}_{i,t} + \alpha_3 \text{Kontrol}_{i,t} + \epsilon_{i,t} \quad (12)$$

Yoksulluk Oranı_{i,t} 26 alt bölgenin 2014 ile 2020 yılları için yoksulluk oranı verilerine ait bağımlı değişkeni vermektedir. α_1 her bir bölge için sabiti verirken, mali yerleşme verileri ise 26 alt bölgeye ait farklı mali yerleşme verilerini temsil etmektedir. 26 bölgeye ait mali yerleşme göstergeleri harcama yerleşmesi, gelir yerleşmesi ve yerel mali özerklikle ölçülmüştür (Model 1-3). Model 4-6 mali yerleşme göstergelerinin birlikte etkilerine bakmaktadır.

Kontrol değişkenleri tüm modeller için aynı olup kontrol_{it} yoksulluğu etkileyen değişkenleri içermektedir. Sepulveda & Vazquez'in (2011) belirttiği gibi gelir eşitsizliği ve yoksulluğun benzer kanallardan etkilenmeleri dolayısıyla mali yerleşmenin yoksulluğa etkilerini inceleyen kontrol değişkenleri büyük oranda aynı kalmış ancak literatür ışığında bölgesel gelir eşitsizliğini kontrol etmek için bölgesel Gini katsayısı kullanılmıştır (Nursini & Tawakkal, 2019; Shahzad & Yasmin, 2016; Valaris, 2012). Bölgesel makroekonomik farklılıkları kontrol etmek için bölgesel kişi başı gelir, bölgesel işsizlik, bölgesel enflasyon ve bölgesel Gini katsayısı kontrol değişkenleri olarak kullanılmışken bölgesel demografik farklılıklar nüfus artış oranı ve şehirleşme oranıyla kontrol edilmiştir. Beşeri sermaye için bölgesel eğitim verileri üç farklı göstergeyle ilköğretim, orta öğretim ve yükseköğretim olarak kontrol edilmiştir. Çalışmada kamu kesimi büyüklüğü kontrol değişkeni olup kamu kesimi büyüklüğü mali yerleşme ve yoksulluk ilişkisinde önemli bir değişken olarak görülmektedir (Nursini & Tawakkal, 2019; Sepulveda & Vazquez, 2011).

4.3. Yöntem

Panel veri analizinin hem birim hem de zaman boyutunu aynı anda dikkate alması, bu analizin önemli bir avantajıdır. Çalışmada panel veri yöntemlerinden hangisinin daha iyi tahmin yöntemi olduğunu bulmak için her bir modelin tanısal testleri yapılmış ve eklerde raporlanmıştır. Tanısal testlerin sonuçlarından da görüleceği gibi mali yerleşmenin gelir eşitsizliğine etkisinin incelendiği altı modelde de potansiyel otokorelasyon sorunu saptanmıştır. Tanısal testler doğrultusunda otokorelasyon sorunu saptanmışsa Cameron & Trivedi (2022) kısa panel ($N > T$) için panel veri analizinde robust standart hatanın (direnci standart hata) yönteminin kullanılmasını önermekte olup mali yerleşmenin gelir eşitsizliğine etkileri panel veri robust standart hata yöntemiyle tahmin edilmiştir. Verilerde otokorelasyon saptandığında Hausman testi kullanılmadığı için bunun yerine aşırı tanımlayıcı kısıtlamalar testi (xtoverid) testi kullanılarak panel veri analizi için Sabit Etkiler veya Rassel Etkiler'den hangisinin daha uygun olduğuna karar verilmektedir (Arellano, 1993; Cameron & Trivedi, 2022; Wooldridge, 2002). Bu test değişen varyans sorunu olmadığında tıpkı Hausman testine eşdeğer olup eğer aşırı tanımlayıcı kısıtlamalar testi reddedilirse (H_0 : Rassel etkiler) sabit etkiler, kabul edilirse rassal etkilerin daha uygun olduğunu göstermektedir (Arellano, 1993; BCMQ, 2023; Wooldridge, 2002). Tablo 6 ve 7'de görüleceği gibi bazı modellerin xtoverid sonuçları sabit etkilere işaret ettiğinden hem rassal etkiler hem de sabit etkiler sonuçları raporlanmış olup bu sonuçlar aynı model başlığı altında birlikte verilmiştir. Ancak bu modellerde sonuçlar sabit etkilere göre yorumlanmıştır.

Eklerden de görüleceği gibi mali yerleşmenin yoksulluğa etkilerinin incelendiği modellerin tanısal test sonuçlarında herhangi bir sorun saptanmamıştır. Bu bağlamda mali yerleşmenin yoksulluğa etkilerini inceleyen modellerde en iyi tahmin yöntemi için Hausman testi yapılmış olup Tablo 5'den de görüleceği gibi altı farklı model içinde en iyi tahmin yönteminin sabit veya rassal etkiler yöntemlerinden hangisinin olduğuna Hausman testinin sonuçlarına göre karar verilmiştir. Analizlerde Stata 15 kullanılmıştır.

Tablo 5: Mali Yerelleşme ve Yoksulluk: Hausman Testi Sonuçları

	Ki-kare İst.	Olasılık Değeri (Prob > chi2)	Seçilen Model
Model 1	22.62	0.012	Sabit Etkiler
Model 2	53.09	0.000	Sabit Etkiler
Model 3	16.81	0.078	Rassal Etkiler
Model 4	25.30	0.008	Sabit Etkiler
Model 5	47.60	0.000	Sabit Etkiler
Model 6	17.63	0.090	Rassal Etkiler

H₀: Rassal Etkiler Modeli Uygundur.

5. Bulgular

Türkiye’de 26 alt bölge düzeyinde mali yerelleşmenin gelir eşitsizliğine etkileri altı farklı modelle test edilmiş ve analiz sonuçları Tablo 6 (Model 1-3) ve Tablo 7’de (Model 4-6) raporlanmıştır. Tablo 6 ve Tablo 7’de mali yerelleşme açıklayıcı değişkenlerinin katsayıları ve anlamlılık istatistikleri (rassal etkiler için z istatistikleri ve sabit etkiler için t istatistikleri) parantez içinde raporlanmıştır. Kontrol değişkenleri altı model için sabit olup tablolarda raporlanmıştır.

Tablo 6 mali yerelleşme göstergelerinin gelir eşitsizliğine etkilerini her bir mali yerelleşme göstergesinin analize tek tek dâhil edilmesiyle elde edilmiş panel veri analiz sonuçlarını rapor etmektedir (Model 1-3). Sonuçlardan gelir yerelleşmesinin etkilerinin test edildiği modelde (Model 2) aşırı tanımlayıcı kısıtlamalar testi (xtoverid) istatistikleri sabit etkiler modeline işaret ettiği için ($p < 0.05$) bölgesel gelir yerelleşmesi ve gelir eşitsizliği ilişkisi için sabit etkiler regresyon sonuçları dikkate alınmalıdır. Tablodan da görüleceği gibi harcama yerelleşmesinin gelir eşitsizliğine etkisi istatistiksel olarak anlamlı çıkmamış fakat gelir yerelleşmesinin gelir eşitsizliği ile ilişkisi negatif ve istatistiksel olarak ($p < 0.01$) anlamlı çıkmıştır. Benzer şekilde yerel mali özerkliğinde gelir eşitsizliği ile negatif ve istatistiksel olarak anlamlı ($p < 0.1$) ilişkisi olduğu görülmektedir. Sonuçlar ülkemizde bölgesel gelir yerelleşmesinin bölgesel gelir eşitsizliğini azalttığını göstermektedir. Bu sonuçlar ikinci nesil mali yerelleşme teorisini destekler niteliktedir. Sonuçların işaret ettiği bir başka konu da ülkemizde yerel yönetimlerin öz gelirlerinin (gerek yerel vergiler gerekse diğer yerel gelirler) yerel halkın ödeme gücüne göre toplanmasıdır. Ancak ülkemizde gelir yerelleşmesinin hangi kanallarla bölgesel gelir eşitsizliğini azalttığını görebilmek için yeni çalışmalara ihtiyaç vardır. Ayrıca ülkemizde yerel yönetimlere yapılan transferler yerel yönetimlerin bölgesel farklılıklarını azaltmayı hedeflemekte (yatay eşitlik) olup bu sonuçlar ülkemizde yerel yönetimlerin öz gelirlerinin artırılmasının da benzer şekilde bölgesel gelir farklılıkları azaltılabileceğine işaret etmektedir.

Tablo 6: 26 Alt Bölge Düzeyinde Mali Yerelleşme ve Gelir Eşitsizliği İlişkisi Analiz Sonuçları

Açıklayıcı Değişkenler	Bağımlı Değişken: Gelir Eşitsizliği (Bölgesel Gini Katsayısı)			
	Model 1	Model 2	Model 2	Model 3
(Model 1-3)	Rassal- etkiler GLS regresyon	Rassal- etkiler GLS regresyon	Sabit-etkiler Regresyon	Rassal- etkiler GLS regresyon
Bölgesel Harcama Yerelleşmesi	0.010 (1.60)			
Bölgesel Gelir Yerelleşmesi		-0.015 (-1.50)	-0.044 *** (-3.70)	
Bölgesel Yerel Mali Özerklik				-0.001* (-1.79)
Bölgesel Kişi Başı GSYİH (USD)	8.98e-08 (0.05)	2.69e-06 (1.27)	3.11e-06 (0.71)	2.60e-06 * (1.77)
Bölgesel Şehirleşme Oranı	0.037 (1.10)	0.043 (1.23)	-0.022 (-0.23)	0.070** (1.98)
Bölgesel İşsizlik Oranı	0.000 (0.04)	0.000 (0.15)	-0.001 (-0.37)	-0.000 (-0.48)
Bölgesel Enflasyon	-0.000 (-0.81)	1.87e-06 (0.00)	-0.000 (-0.66)	0.000 (0.10)
Bölgesel Eğitim (ilköğretim)	-0.002* (-1.66)	-0.002** (-2.07)	-0.003 (-1.59)	-0.001 (-1.21)
Bölgesel Eğitim (ortaöğretim)	-0.006 (-1.55)	-0.007* (-1.79)	-0.000 (-0.06)	-0.007** (-1.92)
Bölgesel Eğitim (yükseköğretim)	0.005 (1.06)	0.006 (1.31)	0.001 (0.21)	0.007 (1.52)
Bölgesel Nüfus Artış %	-0.000 (-0.22)	-0.000 (-0.34)	-0.000 (-0.30)	-1.53e-06 (-0.01)
Kamu Kesimi Büyüklüğü	0.002 (1.54)	0.002* (1.64)	0.001 (0.75)	0.002 (1.54)
Sabit	0.389 *** (5.82)	0.396 *** (5.67)	0.443 *** (3.54)	0.351 *** (5.01)
Gözlem Sayısı	182	182	182	182
Grup Sayısı	26	26	26	26
Wald Test	150.84	54.91		51.10
p- value	0.000	0.000		0.000
R ²	0.443	0.376	0.081	0.446
Aşırı tanımlayıcı kısıtlamalar Testi (xtoverid)				
Sargan-Hansen istatistiği	15.071	32.817		8.379
p- value	0.129	0.000		0.591

*** p<0.01, ** p<0.05, * p<0.10

Tablo 7 mali yerelleşme göstergelerinin gelir eşitsizliğine etkilerini incelerken mali yerelleşme göstergelerinin birlikte analize dâhil edilmesiyle elde edilmiş panel veri analiz sonuçlarını rapor etmektedir (Model 4-6). Sonuçlardan gelir yerelleşmesi ve yerel mali özerkliğin birlikte etkilerinin test edildiği modelin (Model 5) ve harcama yerelleşmesi ve gelir yerelleşmesinin etkilerinin birlikte test edildiği modelin (Model 6) aşırı tanımlayıcı kısıtlamalar testi (xtoverid) istatistiklerinin sabit etkiler modeline işaret etmesi dolayısıyla, bu modeller için sabit etkiler regresyon sonuçları dikkate alınmalıdır. Tablo 7’de bölgesel harcama yerelleşmesi ve yerel mali özerkliğin bölgesel gelir eşitsizliğine etkilerinin birlikte test edildiği modelde (Model 4), bölgesel harcama yerelleşmesi gelir eşitsizliğini pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı ($p<0.05$) etkilerken, yerel mali özerkliğin bölgesel gelir eşitsizliğine etkisi negatif ve istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0.05$). Model 4’e göre harcama yerelleşmesinin gelir eşitsizliğini artırıcı yerel mali özerkliğin ise gelir eşitsizliğini azaltıcı etkisi vardır.

Gelir yerelleşmesi ve yerel mali özerkliğin gelir eşitsizliğine etkisinin birlikte test edildiği modelin (Model 5) sabit etkiler regresyon sonuçlarına göre gelir yerelleşmesi bölgesel gelir eşitsizliğini negatif ve istatistiksel olarak anlamlı ($p<0.05$) etkilerken, yerel mali özerkliğin gelir eşitsizliğiyle ilişkisi istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır. Model 6 harcama ve gelir yerelleşmesinin gelir eşitsizliğine etkilerini birlikte test etmekte olup sonuçlara göre harcama yerelleşmesi gelir eşitsizliğini pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı ($p<0.05$) etkilerken gelir yerelleşmesi gelir eşitsizliğini negatif ve istatistiksel olarak anlamlı ($p<0.01$) etkilemektedir. Bu sonuçlara göre (Model 4-6) harcama yerelleşmesi gelir eşitsizliğini artıran bir etkiye, gelir yerelleşmesi ise gelir eşitsizliğini azaltan bir etkiye sahiptir. Harcama yerelleşmesinin gelir eşitsizliğini artırıcı etkisi yerel yönetimlerin harcamalarının gelir dağılımını olumsuz etkilediğine (yerel mal ve hizmetlere erişimde etkinlik sorunu, düşük gelir grubunun sesini duyuramaması, düşük gelir gruplarına göre yüksek gelir gruplarının yerel yönetimlerin sundukları sosyal harcamalardan daha çok yararlanmaları vb. nedenlere) işaret etmektedir. Ancak ülkemizde harcama yerelleşmesinin hangi kanallarla bölgesel gelir eşitsizliğini artırdığını görebilmek için yeni çalışmalara ihtiyaç vardır. Mali yerelleşme ve gelir eşitsizliğini inceleyen tüm modeller (Model 1-6) tutarlı ve güçlü bir şekilde ülkemizde bölgesel gelir yerelleşmesinin bölgesel gelir eşitsizliğini azalttığına işaret etmektedir.

Tablo 7: 26 Alt Bölge Düzeyinde Mali Yerelleşme ve Gelir Eşitsizliği İlişkisi Analiz Sonuçları

Açıklayıcı Değişkenler	Bağımlı Değişken: Gelir Eşitsizliği (Bölgesel Gini Katsayısı)				
	Model 4	Model 5		Model 6	
(Model 4-6)	Rassal-etkiler GLS regresyon	Rassal-etkiler GLS regresyon	Sabit-etkiler Regresyon	Rassal-etkiler GLS regresyon	Sabit-etkiler Regresyon
Bölgesel Harcama Yerelleşmesi	0.016** (2.54)			0.047*** (4.68)	0.037** (2.41)
Bölgesel Gelir Yerelleşmesi		-0.005 (-0.50)	-0.041** (-2.01)	-0.064*** (-6.89)	-0.069*** (-4.73)
Bölgesel Yerel Mali Özerklik	-0.001** (-2.23)	-0.001* (-1.80)	-0.000 (-0.21)		
Bölgesel Kişi Başı GSYİH (USD)	6.65e-07 (0.38)	2.92e-06 (1.41)	3.17e-06 (0.72)	3.73e-07 (0.21)	1.52e-06 (0.34)
Bölgesel Şehirleşme Oranı	0.071** (2.04)	0.069** (1.94)	0.014 (0.14)	0.041 (1.28)	-0.020 (-0.22)
Bölgesel İşsizlik Oranı	-0.000 (-0.67)	-0.000 (-0.41)	-0.001 (-0.42)	0.000 (0.02)	-0.000 (-0.21)
Bölgesel Enflasyon	-0.000 (-0.54)	0.000 (0.15)	0.000 (0.58)	-0.001 (-1.04)	-0.001 (-1.21)
Bölgesel Eğitim (ilköğretim)	-0.001 (-0.71)	-0.001 (-1.38)	-0.002 (-1.47)	-0.002* (-1.94)	-0.003* (-2.02)
Bölgesel Eğitim (ortaöğretim)	-0.006 (-1.52)	-0.007* (-1.83)	-0.001 (-0.09)	-0.005 (-1.26)	0.001 (0.13)
Bölgesel Eğitim (yükseköğretim)	0.006 (1.29)	0.007 (1.51)	0.002 (0.25)	0.003 (0.72)	-0.001 (-0.24)
Bölgesel Nüfus Artış %	0.000 (0.21)	-7.89e-06 (-0.06)	-0.000 (-0.23)	-0.000 (-0.36)	-0.000 (-0.35)
Kamu Kesimi Büyüklüğü	0.002 (1.35)	0.002 (1.54)	0.001 (0.75)	0.002 (1.54)	0.001 (0.56)
Sabit	0.342*** (4.85)	0.356*** (5.02)	0.433*** (3.95)	0.399*** (5.82)	0.480*** (3.92)
Gözlem Sayısı	182	182	182	182	182
Grup Sayısı	26	26	26	26	26
Wald Test	405.50	127.60		187.50	
p- value	0.000	0.000		0.000	
R ²	0.481	0.435	0.050	0.469	0.062
Aşırı tanımlayıcı kısıtlamalar testi (xtoverid)					
Sargan-Hansen istatistiği	7.335	24.448		29.547	
p- value	0.771	0.011		0.002	

*** p < 0.01, ** p < 0.05, *p < 0.10

Türkiye’de 26 alt bölge düzeyinde mali yerelleşmenin yoksulluğa etkileri altı farklı modelle test edilmiş ve Hausman testinin sonuçlarına göre koşulan sabit etkiler veya rassal etkiler regresyon analiz sonuçları Tablo 8 ve Tablo 9’da raporlanmıştır. Tablo 8 ve Tablo 9’da mali yerelleşme açıklayıcı değişkenlerinin katsayıları ve anlamlılık istatistikleri (rassal etkiler için z istatistikleri ve sabit etkiler için t istatistikleri) parantez içinde raporlanmıştır. Mali yerelleşmenin yoksulluğa etkilerini test eden altı modelden ilk üç model (Model 1-3) Tablo 8’de verilmiş, diğer üç model (Model 4-6) ise Tablo 9’da verilmiştir. Kontrol değişkenleri altı model için sabit olup tablolarda raporlanmıştır.

Tablo 8 mali yerelleşme göstergelerinin yoksulluğa etkilerini her bir mali yerelleşme göstergesinin analize tek tek dahil edilmesiyle elde edilmiş panel veri analiz sonuçlarını rapor etmektedir (Model 1-3). Sonuçlardan da görüleceği gibi harcama yerelleşmesi ve yerel mali özerklik istatistiksel olarak anlamlı çıkmamış, gelir yerelleşmesi ise yoksullukla pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı ($p<0.1$) çıkmıştır. Sonuçlar bölgesel harcama yerelleşmesinin ve yerel mali özerkliğin bölgesel yoksulluk üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığına işaret ederken gelir yerelleşmesinin bölgesel yoksulluğu artırdığına işaret etmektedir.

Tablo 9 mali yerelleşme göstergelerinin yoksulluğa etkilerini incelerken mali yerelleşme göstergelerinin birlikte analize dahil edilmesiyle elde edilmiş panel veri analiz sonuçlarını rapor etmektedir (Model 4-6). Tablo 9’dan da görüleceği gibi bölgesel harcama yerelleşmesi ve yerel mali özerkliğin bölgesel yoksulluğa etkilerinin birlikte test edildiği modelde (Model 4), bölgesel harcama yerelleşmesi istatistiksel olarak anlamlı çıkmazken yerel mali özerkliğin bölgesel yoksulluğa etkisinin pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı ($p<0.1$) çıktığı görülmektedir. Bu modele göre yerel mali özerklik yoksulluğu artırırken, harcama yerelleşmesinin anlamlı bir etkisi yoktur.

Tablo 8: 26 Alt Bölge Düzeyinde Mali Yerleşme ve Yoksulluk Oranı İlişkisi Analiz Sonuçları

Açıklayıcı Değişkenler (Model 1-3)	Bağımlı Değişken: Yoksulluk Oranı (Bölgesel Yoksulluk Oranı)		
	Sabit-etkiler Regresyon	Sabit-etkiler Regresyon	Rassal- etkiler GLS regresyon
Bölgesel Harcama Yerleşmesi	0.139 (0.12)		
Bölgesel Gelir Yerleşmesi		2.174* (1.87)	
Bölgesel Yerel Mali Özerklik			0.028 (0.96)
Bölgesel Kişi Başı GSYİH (USD)	0.000 (0.74)	0.000 (0.19)	-0.000 (-0.77)
Bölgesel Gini	41.102*** (6.90)	43.654*** (7.23)	45.652*** (7.91)
Bölgesel Şehirleşme Oranı	-18.949** (-2.12)	-19.541** (-2.21)	-4.263* (-1.89)
Bölgesel İşsizlik Oranı	0.213*** (3.08)	0.233*** (3.44)	0.060 (1.28)
Bölgesel Enflasyon	-0.046 (-0.91)	-0.049 (-1.02)	-0.058 (-1.29)
Bölgesel Eğitim (ilköğretim)	-0.321** (-2.24)	-0.283** (-1.99)	0.015 (0.19)
Bölgesel Eğitim (ortaöğretim)	0.123 (0.41)	0.011 (0.04)	0.200 (1.17)
Bölgesel Eğitim (yükseköğretim)	-0.092 (-0.25)	-0.064 (-0.18)	0.004 (0.02)
Bölgesel Nüfus Artış %	-0.012 (-0.96)	-0.011 (-0.90)	-0.012 (-0.97)
Kamu Kesimi Büyüklüğü	0.057 (0.38)	0.078 (0.52)	0.061 (0.39)
Sabit	17.914* (1.75)	17.490* (1.74)	-9.026.833 (-1.32)
Gözlem Sayısı	182	182	182
Grup Sayısı	26	26	26
Wald Test			76.83
p- value			0.000
R ²	0.028	0.022	0.369

*** p<0.01, ** p<0.05, * p<0.10

Tablo 9: 26 Alt Bölge Düzeyinde Mali Yerelleşme ve Yoksulluk Oranı İlişkisi Analiz Sonuçları

Açıklayıcı Değişkenler (Model 4-6)	Bağımlı Değişken: Yoksulluk Oranı (Bölgesel Yoksulluk Oranı)		
	Sabit-etkiler Regresyon	Sabit-etkiler Regresyon	Rassal- etkiler GLS regresyon
Bölgesel Harcama Yerelleşmesi	-1.223.565 (-0.91)		-3.467*** (-3.36)
Bölgesel Gelir Yerelleşmesi		1.591 (1.15)	3.966*** (2.72)
Bölgesel Yerel Mali Özerklik	0.072* (1.89)	0.030 (0.79)	
Bölgesel Kişi Başı GSYİH (USD)	0.000 (0.70)	0.000 (0.14)	0.000 (0.87)
Bölgesel Gini	42.779*** (7.17)	43.779*** (7.23)	49.516*** (8.63)
Bölgesel Şehirleşme Oranı	-22.619** (-2.49)	-20.992** (-2.32)	-3.532* (-1.76)
Bölgesel İşsizlik Oranı	0.225*** (3.26)	0.240*** (3.51)	0.057 (1.29)
Bölgesel Enflasyon	-0.049 (-0.97)	-0.056 (-1.13)	-0.013 (-0.28)
Bölgesel Eğitim (ilköğretim)	-0.354** (-2.48)	-0.310** (-2.11)	0.020 (0.26)
Bölgesel Eğitim (ortaöğretim)	0.139 (0.47)	0.050 (0.16)	0.017 (0.10)
Bölgesel Eğitim (yükseköğretim)	-0.167 (-0.45)	-0.136 (-0.36)	0.246 (1.17)
Bölgesel Nüfus Artış %	-0.015 (-1.17)	-0.013 (-1.00)	-0.012 (-0.95)
Kamu Kesimi Büyüklüğü	0.060 (0.40)	0.073 (0.49)	0.095 (0.64)
Sabit	20.168** (1.97)	19.175* (1.87)	-11.936* (-1.79)
Gözlem Sayısı	182	182	182
Grup Sayısı	26	26	26
Wald Test			90.84
p- value			0.000
R ²	0.017	0.018	0.444

*** p<0.01, ** p<0.05, * p<0.10

Model 5 gelir yerelleşmesi ve yerel mali özerkliğin yoksulluğa etkisinin birlikte test edildiği model olup sabit etkiler regresyon sonuçlarına göre hem gelir yerelleşmesi hem de yerel mali özerkliğin yoksullukla ilişkisi istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır. Model 6 harcama ve gelir yerelleşmesinin yoksulluğa etkilerini birlikte test etmekte olup sonuçlara göre harcama yerelleşmesi yoksulluğu negatif ve istatistiksel olarak anlamlı ($p<0.01$) etkilerken gelir yerelleşmesi yoksulluğu pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı ($p<0.01$) etkilemektedir. Bu sonuçlara göre (Model 6) harcama yerelleşmesi yoksulluğu azaltan bir etkiye, gelir yerelleşmesi ise yoksulluğu artıran bir etkiye sahiptir. Mali yerelleşme ve gelir eşitsizliğini inceleyen tüm modeller (Model 1-6) dikkate alındığında sonuçların karma etkilere işaret ettiği görülmektedir. Ancak bu sonuçlar harcama yerelleşmesinin yoksulluğu negatif, gelir yerelleşmesinin ise yoksulluğu pozitif etkilediğine dair zayıf kanıtlara işaret ettiği söylenebilir.

6. Sonuç

Bu çalışmada Türkiye’de mali yerelleşmenin gelir eşitsizliği ve yoksulluğa etkileri bölgesel verilerle 2014-2020 dönemi için incelenmiştir. Çalışma mali yerelleşmenin ülkemizde gelir eşitsizliği ve yoksulluğa etkilerini ampirik olarak inceleyen ilk çalışmalardan biridir. Çalışmada mali yerelleşme mali yerelleşmenin farklı boyutlarını yakalayabilmek için harcama yerelleşmesi, gelir yerelleşmesi ve yerel mali özerklikten oluşan üç farklı göstergıyla ölçülmüştür. Literatüre dayalı altı farklı modelle yapılan analiz sonuçları bölgesel gelir yerelleşmesinin tutarlı ve güçlü (modellerin çoğunda anlamlı ve anlamlılık düzeyi $p<0.01$ veya $p<0.05$) bir şekilde ülkemizde bölgesel gelir eşitsizliğini azalttığını bulurken harcama yerelleşmesi ve yerel mali özerkliğin gelir eşitsizliğine etkisine dair zayıf kanıtlar bulmuştur. Bu sonuçlar literatürdeki bazı çalışmalarla tutarlıdır (Bojanic, 2018; Ezcurra & Pascual, 2008; Feld vd., 2021; Sacchi & Salotti, 2014; Tselios vd., 2012).

Çalışmanın ülkemizde bölgesel gelir yerelleşmesinin bölgesel gelir eşitsizliğini azalttığı sonucu ikinci nesil mali yerelleşme teorisini destekler niteliktedir. Ancak gelir eşitsizliği karmaşık bir konu olup ülkemizde gelir yerelleşmesinin hangi kanallarla bölgesel gelir eşitsizliğini azalttığını görebilmek için mikro veya makro düzeyde ampirik yeni çalışmalara ihtiyaç vardır. Çalışmanın yapıldığı 2014-2020 dönemi aslında Türkiye’de yerel yönetimlerin gelir yerelleşmesinin azaldığı bir dönemdir. Bu dönemde bile yerel yönetimlerin gelir yerelleşmesinin gelir eşitsizliğini düzeltici etkisi yerel yönetimlerin gelir yerelleşmesinin bölgesel gelir eşitsizliğinin azaltılmasında önemli bir rol oynayabileceğine işaret etmektedir. Bu doğrultuda ülkemizde gelir eşitsizliğinin azaltılmasına yönelik politikaların gelir yerelleşmesinin oynayacağı düzeltici rolü dikkate alması faydalı olabilir. Çalışmanın sonuçları yerel mali özerkliğin gelir eşitsizliğini azalttığına dair zayıf kanıtlar bulmuştur. Bu sonuç ülkemizde yerel yönetimlerin yerel mali özerkliklerinin düşük olmasından kaynaklanabilir. Çalışma ülkemizde bölgesel harcama yerelleşmesinin bölgesel gelir eşitsizliğini artırdığına dair zayıf kanıtlar bulmuş olup bu sonuçlar yerel yönetimlerin harcamalarının refah etkileri açısından (yerel harcamalarda etkinlik, katılımcılık, yerel sosyal harcamalardan en çok yararlanan gelir grupları vb.) araştırılması gerekliliğine işaret etmektedir.

Diğer yandan bölgesel mali yerelleşmenin ülkemizde bölgesel yoksulluğa etkilerini inceleyen analiz sonuçları daha zayıf kanıtlara ulaşmış olup gelir yerelleşmesinin yoksulluğu artırıcı ve harcama yerelleşmesinin yoksulluğu azaltıcı etkisine işaret etmektedir. Bu sonuçlar-

da literatürdeki bazı çalışmalarla tutarlıdır (Sibirian, 2022; Song vd., 2022). Analiz sonuçları mali yerelleşmenin yoksulluğa etkilerine dair harcama yerelleşmesinin yoksulluğu azalttığına dair zayıf kanıtlar bulurken gelir yerelleşmesinin ve yerel mali özerkliğin yoksulluğu artırdığına dair zayıf kanıtlar bulmuştur. Harcama yerelleşmesinin yoksulluğu azaltmakta etkisinin zayıf bulunmasının bir nedeni ülkemizde yerel yönetimlerin sosyal harcamalarının düşük olması olabilir. Nitekim OECD ülkelerinde yerel yönetimlerin sosyal harcamalarının toplam harcamaları içindeki payı ortalama %48,7 seviyelerinde olup bu oran örneğin Danimarka için %89,4'e kadar çıkmaktayken (Arıkboğa, 2022:18), ülkemizde yerel yönetimlerin sosyal harcamalarının (eğitim, sağlık ve sosyal güvenlik ve sosyal yardım) yerel yönetimlerin toplam harcamalarındaki payı 2010-2019 yılları için ortalama % 7,1 olarak bulunmuştur (Arıkboğa, 2022:16). Yazar bu oranın 2015 sonrasında %5-6 seviyesinde seyrettiğini belirtmektedir. Bu durumun yerel yönetimlerin tercihinden ziyade kaynaklarının sınırlı olması yüzünden olduğu düşünülmektedir. Yerel yönetimlerin öz gelirlerinin yetersiz olmasının ve transferlere bağımlı olmalarının yerel yönetimlerin mali kapasitelerini ve dolayısıyla sosyal harcamalarını olumsuz etkilediği düşünülmektedir. Analiz sonuçlarının gelir yerelleşmesi ve yerel mali özerkliğin yoksulluğu artırdığına dair zayıf kanıtlara ulaşması merkezi yönetimin yoksullukla mücadeleyi daha etkin yapabileceğine işaret etmekte olup sonuçlar birinci nesil mali yerelleşme teorisini destekler niteliktedir. Mali yerelleşmenin gelir eşitsizliği ve yoksulluğu benzer şekilde etkilemesi ancak yerel harcama ve gelir politikalarının yüksek gelir gruplarına göre en düşük gelir gruplarını daha olumlu etkilemesiyle mümkündür. Bunun için ülkemizde yerel ve merkezi yönetim arasındaki koordinasyon eksikliklerinin de giderilmesi gerekir. Çalışmanın sonuçları ülkemizde mali yerelleşmenin güçlendirilmesinin olumlu etkileri olabileceğini düşündürmekle birlikte hem harcama hem de gelir yerelleşmesinin refah etkileri açısından tekrar gözden geçirilmesinde fayda olduğu düşünülmektedir.

Çalışmanın sonuçları çalışmanın kısıtlılıkları dikkate alınarak değerlendirilmelidir. Çalışmanın süresi veri sorunları yüzünden 2014-2020 ile sınırlı kalmıştır. Ayrıca yoksulluk ve gelir eşitsizliği verileri bölge düzeyinde olduğu için analiz bölgesel düzeyde yapılmıştır. Çalışmada üç farklı yerelleşme göstergesi kullanılmıştır. Bu göstergeler ulusal ve uluslararası yerelleşme literatüründe kabul gören yaygın ölçümlerdir. Verilerin kaynağı resmi istatistikler olsa da kullanılan değişkenler vekil (Proxy) değişkenlerdir. Mali yerelleşmenin gelir eşitsizliği ve yoksulluğa etkileri yeni gelişen teorik tartışmaların sürdüğü bir alandır. Bu çalışma ülkemizde mali yerelleşmenin refah etkilerini inceleyen ilk çalışmalardan olup bu alanda çalışma sayısının artması önemlidir. Gelecekte bu konuda yapılacak çalışmaların hem daha uzun bir süreyi kapsaması hem de il veya ilçe düzeyinde yoksulluk ve gelir eşitsizliği verileriyle ve temel yerelleşme değişkenlerinin yanı sıra farklı yerelleşme göstergeleriyle de yapılması önemlidir. Ayrıca yerel yönetimlerin harcama ve gelirlerinin gelir grupları arasında nasıl bir etki yaptığı da incelenebilir.

Katkı Oranı Beyanı

Makale tek yazarlı olup tüm çalışma yazar tarafından yapılmıştır.

Çıkar Çatışması Beyanı

Çalışmada herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan ederim.

Kaynakça

- Agyemang-Duah, W., Kafui Gbedoho, E., Peparah, P., Arthur, F., Kweku Sobeng., A., Okyere, J. & Mengba Dokbila, J. (2018). Reducing poverty through fiscal decentralization in Ghana and beyond: A review. *Cogent Economics & Finance*, 6(1), 1-14.
- Akai, N. & Sakata, M. (2005). Fiscal decentralization, commitment and regional inequality: Evidence from statelevel cross-sectional data for the United States (No. CIRJE-F-315). CIRJE. Faculty of Economics, University of Tokyo, Tokyo.
- Akdemir, T. & Karakurt, B. (2020), Revenue decentralization and the soft budget constraint problem in intergovernmental fiscal relations: The case of Turkey. Akdemir, T. & Kırıl, H. (Ed.), *Public Financial Management Reforms in Turkey: Progress and Challenges*, Volume 2, (121-147), Singapore: Springer.
- Ashfahany, A. E., Djuuna, R. F. & Rofiq, N. F. (2020). Does fiscal decentralization increases regional income inequality in Indonesia? *Jambura Equilibrium Journal*, 68-80.
- Arellano, M. (1993). On the testing of correlated effects with panel data. *Journal of Econometrics*, 59(1-2), 87-97
- Arikboğa, Ü. (2022). Belediyelerde sosyal harcamalar: Üsküdar ve Kadıköy belediyesi örnekleri. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 31(4), 5-34.
- Arikboğa, Ü. (2015). Türkiye’de büyükşehir belediyesi transfer sistemi ve 6360 sayılı kanunun etkileri. *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 37(2), 1-29.
- Bahl R. (1999). Fiscal decentralization as development policy. *Public Budgeting & Finance*, 19(2), 59-75.
- Bahl, R., Martinez-Vazquez, J. & Wallace, S. (2002). State and local government choices in fiscal redistribution. *National Tax Journal*, 55(4), 723-742.
- BCMQ, Erişim Tarihi: 21.02.2023, <https://kb.iu.edu/d/bcmq>.
- Blöchliger, H. & D. King (2007). Less than you thought: The fiscal autonomy of sub-central governments. *OECD Economic Studies*, vol. 2, Erişim tarihi: 5.12.2022, https://doi.org/10.1787/eco_studies-v2006-art12-en.
- Bojanic, A. N. (2018). The impact of fiscal decentralization on growth, inflation, and inequality in the Americas. *CEPAL Review*, 124(124), 57–77. <https://doi.org/10.18356/31c71be8-en>
- Bojanic, Antonio N. & Collins, LaPorchia A. (2021). Differential effects of decentralization on income inequality: Evidence from developed and developing countries. *Empirical Economics*, 60, 1969-2004.
- Bonet, J. (2006). Fiscal decentralization and regional income disparities: Evidence from the Colombian experience. *The Annals of Regional Science*, 40, 661-676.
- Calamai, L. (2009). The link between devolution and regional disparities: Evidence from the Italian regions. *Environment and Planning A*, 41(5), 1129-1151.
- Cameron, A. C. & Trivedi. P. K., (2022). *Microeconometrics Using Stata*. 2nd edt College Station, TX: Stata Press.
- Canare, T., Francisco, J. P. & Caliso, R. A. C. (2020). Decentralization and income inequality in a panel and cross-section of countries. *Journal of International Development*, 32(4), 543-579.
- Cavusoglu, T. & Dincer, O. (2015). Does decentralization reduce income inequality? Only in rich states. *Southern Economic Journal*, 82(1), 285-306.
- Çukur, A. (2022). Türkiye’de Mali Yerelleşme ve Kamu Kesimi Büyüklüğü: 2009-2020. *Maliye Dergisi*, 182, Ocak-Haziran (182), 108-129.

- Çukur, A. (2023). Mali Yerelleşmenin Yerel Yönetimlerin Mali Disiplini Üzerine Etkisi: Türkiye Örneği. *Maliye Dergisi*, 184, 116-144.
- De Araujo J. (2017). Fiscal decentralization and regional inequality in Brazil. Erişim tarihi 15.02.2023, https://www.anpec.org.br/encontro/2017/submissao/files_I/i5-0b00a35e65eadbc6aac5050074078d93.pdf
- Digdowniseiso, K. (2022). Are fiscal decentralization and institutional quality poverty abating? Empirical evidence from developing countries. *Cogent Economics & Finance*, 10(1), 2095769.
- Ebel, R. D. & Yılmaz, S. (2002). On the measurement and impact of fiscal decentralization. Policy Research Working Paper, 2809, Washington: World Bank.
- Ezcurra, R. & Pascual, P. (2008). Fiscal decentralization and regional disparities: Evidence from several European Union countries. *Environment and Planning A*, 40, 1185-120.
- Feld, L. P., Frey, C., Schaltegger, C. & Schmid; L. A. (2021). Fiscal federalism and income inequality: An empirical analysis for Switzerland. *Journal of Economic Behavior & Organization*, (185), 463 -494.
- Gavrilita (Vatamanu), A.F., Onofrei, M. & Cigu, E. (2020). Fiscal decentralization and Inequality: An analysis on Romanian Regions. *Ekonomický časopis*, 68, 3–32.
- Goerl, C. A. & Seiferling, M. (2014). Income inequality, fiscal decentralization and transfer dependency. IMF Working Paper, 64.
- Güler, B. (1994). Belediye gelirlerinin yapısı: 1925-1989. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 3 (1), 19-37.
- Güngör, H. (2018). Belediyelerin genel bütçe payları: Analiz-sorunlar öneriler. Ankara: Türkiye Belediyeler Birliği Yayınları.
- Hair, J. F., Anderson, R. E., Tatham, R. L. & Black, W. C. (1995). *Multivariate data analysis* (5th ed.). Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.
- Haughton, J. & Khandker, S. R. (2009). *Handbook on poverty+ inequality*. Washington DC: World Bank Publications.
- Hung, N. T. & Thanh, S.D. (2022). Threshold effects of fiscal decentralization on income inequality: Evidence from Vietnam. *Cogent Business & Management*, 9(1), 2111851.
- Hussain, S., Hali, S.M., Ahmad, R., Iqbal, S. & Iftikhar, H. (2021). Fiscal decentralization and poverty alleviation: A case study of Pakistan. *Poverty Public Policy*, 13, 139-154.
- İpek, E. Ş. (2018). Türkiye’de belediye gelirlerinin değerlendirilmesi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 20(2), 1-19.
- Jütting, J., Corsi, E. & Stockmayer, A. (2005). Decentralization and poverty reduction, policy Insights No 5. OECD Development Center, Organization for Economic Cooperation and Development, Paris, Erişim tarihi: 09.03.2023, <https://gsdrc.org/document-library/policy-insights-decentralisation-and-poverty-reduction/>
- Karim, Y. S. & Khan, R. E. (2020). Political economy of fiscal decentralization and poverty mitigation in Pakistan. *Review of Economics and Development Studies*, Vol. 6 (2) 2020, 339-350.
- James, G., Witten, D., Hastie, T. & Tibshirani, R. (2013). *An introduction to statistical learning with applications in R*. New York: Springer.
- Lessmann C. (2009). Fiscal decentralization and regional disparity: Evidence from cross-section and panel data. *Environment and Planning A*, 41(10), 2455-2473.
- Lessmann, C. (2012). Regional inequality and decentralization: An empirical analysis. *Environment and Planning A*, 44(6), 1363–1388.

- Malicka, L. (2019). Fiscal decentralization and regional disparities in Czechia and Slovakia: Regression analysis at the NUTS 2 and NUTS 3 level. *Scientific Papers of the University of Pardubice. Series D, Faculty of Economics & Administration*, 27(47), 91-101.
- Menard, S. (2002). *Applied logistic regression analysis*. California: Sage Publications.
- Morelli, C. & Seaman, P. (2007). Devolution and inequality: A failure to create a community of equals? *Transactions of the Institute of British Geographers, New Series* 32, 523-538.
- Musgrave, R. A. (1959). *The theory of public finance: A study in public economy*. New York: McGraw-Hill.
- Neyapti B. (2006). Revenue decentralization and income distribution. *Economics Letters*, 92(3), 409-416.
- Nursini, N. & Tawakkal. (2019). Poverty alleviation in the context of fiscal decentralization in Indonesia. *Economics and Sociology*, 12(1), 270-285.
- Oates, W. E. (1972). *Fiscal federalism*. New York: Harcourt Brace Jovanovich.
- Oates W.E. (1993). Fiscal decentralization and economic development. *National Tax Journal*, 46(2), 237-243.
- Pham, T. H., Bui, H. N., Do, A. D., Le, A. D., Ha, D. L. & Ngo, H. A. (2022). The impact of fiscal decentralization on poverty reduction in Vietnam. *The Economics and Finance Letters*, 9(2), 235-243.
- Prud'homme, R. (1995). The dangers of decentralization. *The World Bank Research Observer*, 10(2), 201-220.
- Rodden J. (2004). Comparative federalism and decentralization: On meaning and measurement. *Comparative Politics*, 36(4), 81-500.
- Rodríguez-Pose, A. & Tselios, V. (2009). Education and income inequality in the regions of the European Union. *Journal of Regional Science*, 49(3), 411-437.
- Rodríguez-Pose, A. & Ezcurra, R. (2010). Does decentralization matter for regional disparities? A cross-country analysis. *Journal of Economic Geography*, 10(5), 619-644.
- Sacchi, A. & Salotti, S. (2014). The effects of fiscal decentralization on household income inequality: Some empirical evidence. *Spatial Economic Analysis*, 9(2), 202-222.
- Savitri, M. D. (2012). *The impacts of fiscal decentralization on income inequality in Indonesia*. Tokyo The Okuma School of Public Management, Waseda University.
- Sepulveda, C. F. & Martinez Vazquez, J. (2011). The consequences of fiscal decentralization on poverty and income inequality. *Environment and Planning C: Government and Policy*, 29 (2), 321-343.
- Shahzad, S. & Yasmin B. (2016). Does fiscal decentralization matter for poverty and income inequality in Pakistan? *The Pakistan Development Review*, (55), 781-802.
- Sibirian, M. E. (2020) Fiscal decentralization and regional income inequality: evidence from Indonesia, *Applied Economics Letters*, 27(17), 1383-1386.
- Sibirian, M. E. (2022). The link between fiscal decentralization and poverty –Evidence from Indonesia. *Journal of Asian Economics*, 81, 101493.
- Song, J., Geng, L., Fahad, S. & Liu, L. (2022). Fiscal decentralization and economic growth revisited: An empirical analysis of poverty governance. *Environmental Science and Pollution Research International*, 29(19), 28020-28030.
- Steiner, S. (2005). Decentralisation and poverty reduction: A conceptual framework for the economic impact. GIGA Working Paper No 3.

- Stigler, G. (1957). The tenable range of functions of local government. In US Congress Joint Economic Committee (ed). Federal Expenditure Policy for Economic Growth and Stability (pp.213-219). Washington, DC: Government Printing Office.
- Tekdere, M. & Gürbüz, A. Ş. (2021). Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Mali Sürdürülebilirliği: Ampirik bir analiz. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (70), 77-96.
- Tiebout, C. M. (1956). Pure Theory of Local Expenditures. *Journal of Political Economy*, 64, 416-424.
- Tselios, V., Rodriguez-Pose, A., Pike, A., Tomaney, J. & Torrissi, G. (2012). Income inequality, decentralisation, and regional development in western Europe. *Environment and Planning A: Economy and Space*, 44(6), 1278-1301.
- Ulusoy, A. & Akdemir, T. (2017). Mahalli idareler. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Qiao, B., Martinez-Vazquez, J. & Xu, Y. (2008). Growth and equity tradeoff in decentralization policy: China’s experience. *Journal of Development Economics*, 86(1), 112-128.
- Qian, Y. & Weingast, B. (1997). Federalism as a commitment to preserving market incentives. *Journal of Economic Perspectives*, 11(4), 83-92.
- Valaris, N. (2012). Fiscal decentralization and its effect on poverty evidence from panel data on the lower 48 American states. *ISU ReD: Research and EData*, 8, 1-22.
- Vázquez, J. M., Lago-Peñas, S. & Sacchi, A. (2017). The impact of fiscal decentralization: A survey. *Journal of Economic Surveys*, 31(4), 1095-1129.
- Yüksel, H. (2013). Türkiye’de mali yerelleşmenin boyutları ve ölçümü üzerine bir değerlendirme. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 20(2), 191-208.
- Yüksel, C. (2019). Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Mali Yapısındaki Dönüşüm. *Maliye Araştırmaları Dergisi*, 5(3), 267-286.
- Weingast, B. R. (2009). Second generation fiscal federalism: The implications of fiscal incentives. *Journal of Urban Economics*, 65(3), 279-293.
- Weingast, B. (2013). Second generation fiscal federalism: Political aspects of decentralization and economic development. *World Development*, 53, 14-25.
- Wooldridge, J. M. (2002). *Econometric analysis of cross section and panel data*. Cambridge: MIT press.

EKLER

Ek 1: Çoklu Doğrusal Bağlantı (VIF) Testi sonuçları

Mali Yerelleşme ve Gelir Eşitsizliği: Çoklu Doğrusal Bağlantı (VIF) Testi Sonuçları

MODEL 1: Gelir Eşitsizliği ve Harcama Yerelleşmesi			MODEL 2: Gelir Eşitsizliği ve Gelir Yerelleşmesi		
Variable	VIF	1/VIF	Variable	VIF	1/VIF
Eğitim (yükseköğretim)	8.88	0.112618	Eğitim (yükseköğretim)	8.83	0.113244
Eğitim (ortaöğretim)	7.83	0.127685	Eğitim (ortaöğretim)	7.65	0.130771
Kişibaşı Gelir	6.48	0.154299	Kişibaşı Gelir	6.60	0.151493
Harcama Yerelleşmesi	3.58	0.279292	Gelir Yerelleşmesi	3.60	0.277407
Şehirleşme	2.32	0.431557	Şehirleşme	2.31	0.432842
Enflasyon	2.05	0.488829	Enflasyon	2.02	0.495888
İşsizlik	1.96	0.509920	İşsizlik	1.96	0.509832
Eğitim (ilköğretim)	1.89	0.530347	Eğitim (ilköğretim)	1.89	0.527919
Nüfus Artış Oranı	1.49	0.673111	Nüfus Artış Oranı	1.47	0.680792
Kamu Kesimi Büyüklüğü	1.18	0.846036	Kamu Kesimi Büyüklüğü	1.18	0.849430
Mean VIF	3.76		Mean VIF	3.75	

MODEL 3: Gelir Eşitsizliği ve Yerel Mali Özerklik			MODEL 4: Gelir Eşitsizliği ve Harcama Yerelleşmesi +Yerel Mali Özerklik		
Variable	VIF	1/VIF	Variable	VIF	1/VIF
Eğitim (yükseköğretim)	9.07	0.110255	Eğitim (yükseköğretim)	9.22	0.108450
Eğitim (ortaöğretim)	6.64	0.150554	Eğitim (ortaöğretim)	7.85	0.127408
Yerel Mali Özerklik	5.40	0.185157	Kişibaşı Gelir	6.96	0.143660
Kişibaşı Gelir	3.38	0.295446	Yerel Mali Özerklik	5.40	0.185154
Şehirleşme	3.37	0.296513	Harcama Yerelleşmesi	3.58	0.279288
İşsizlik	2.20	0.454022	Şehirleşme	3.39	0.294850
Eğitim (ilköğretim)	1.86	0.538916	İşsizlik	2.20	0.453997
Enflasyon	1.79	0.558761	Enflasyon	2.07	0.483049
Nüfus Artış Oranı	1.44	0.695558	Eğitim (ilköğretim)	2.03	0.492501
Kamu Kesimi Büyüklüğü	1.17	0.855154	Nüfus Artış Oranı	1.56	0.640702
Mean VIF	3.63		Kamu Kesimi Büyüklüğü	1.18	0.845532
			Mean VIF	4.13	

MODEL 5: Gelir Eşitsizliği ve Gelir Yerelleşmesi +Yerel Mali Özerklik			MODEL 6: Gelir Eşitsizliği ve Harcama Yerelleşmesi +Gelir Yerelleşmesi		
Variable	VIF	1/VIF	Variable	VIF	1/VIF
Eğitim (yükseköğretim)	9.13	0.109507	Gelir Yerelleşmesi	22.53	0.044382
Eğitim (ortaöğretim)	7.71	0.129646	Harcama Yerelleşmesi	22.38	0.044684
Kişi başı Gelir	6.81	0.146837	Eğitim (yükseköğretim)	8.89	0.112514
Yerel Mali Özerklik	5.49	0.182127	Eğitim (ortaöğretim)	7.83	0.127683
Gelir Yerelleşmesi	3.66	0.272867	Kişi başı Gelir	6.71	0.149133
Şehirleşme	3.37	0.296485	Şehirleşme	2.32	0.431298
İşsizlik	2.20	0.453647	Enflasyon	2.05	0.488444
Eğitim (ilköğretim)	2.09	0.479514	İşsizlik	1.97	0.508564
Enflasyon	2.03	0.493677	Eğitim (ilköğretim)	1.90	0.526800
Nüfus Artış Oranı	1.57	0.637208	Nüfus Artış Oranı	1.49	0.673057
Kamu Kesimi Büyüklüğü	1.18	0.848375	Kamu Kesimi Büyüklüğü	1.18	0.845268
Mean VIF	4.11		Mean VIF	7.20	

NOT: Literatürde kabul edilebilir VIF değeri için farklı görüşler bildirilmiş olmakla beraber en yaygın kabul gören maksimum VIF değeri 10 olarak önerilmektedir (Hair, Anderson, Tatham, ve Black, 1995; James, Witten, Hastie ve Tibshirani, 2013). Bununla beraber VIF değerinin 5'in üzerinde olması tercih edilmemektedir (James, Witten, Hastie ve Tibshirani, 2013; Menard, 2002). Her iki analizdeki tüm modellerin VIF sonuçlarının gösterdiği gibi yalnız model 6'nın VIF değeri 5'in üzerindedir.

Yoksulluk Oranı ve Mali Yerelleşme: Çoklu Doğrusal Bağlantı (VIF) Testi Sonuçları

MODEL 1: Yoksulluk Oranı ve Harcama Yerelleşmesi			MODEL 2: Yoksulluk Oranı ve Gelir Yerelleşmesi		
Variable	VIF	1/VIF	Variable	VIF	1/VIF
Eğitim (yükseköğretim)	9.36	0.106791	Eğitim (yükseköğretim)	9.37	0.106720
Eğitim (ortaöğretim)	8.82	0.113398	Eğitim (ortaöğretim)	8.88	0.112654
Kişi başı Gelir	6.49	0.154145	Kişi başı Gelir	6.62	0.151086
Harcama Yerelleşmesi	3.78	0.264871	Gelir Yerelleşmesi	3.65	0.273805
Şehirleşme	2.39	0.418647	Şehirleşme	2.39	0.418510
Enflasyon	2.05	0.487841	Enflasyon	2.02	0.495888
İşsizlik	1.96	0.509920	İşsizlik	1.96	0.509827
Eğitim (ilköğretim)	1.91	0.524376	Eğitim (ilköğretim)	1.93	0.518049
Gini	1.82	0.548179	Gini	1.75	0.570519
Nüfus Artış Oranı	1.49	0.672121	Nüfus Artış Oranı	1.48	0.677176
Kamu Kesimi Büyüklüğü	1.19	0.842590	Kamu Kesimi Büyüklüğü	1.18	0.844381
Mean VIF	3.75		Mean VIF	3.75	

MODEL 3: Yoksulluk Oranı ve Yerel Mali Özerklik			MODEL 4: Yoksulluk Oranı ve Harcama Yerelleşmesi +Yerel Mali Özerklik		
Variable	VIF	1/VIF	Variable	VIF	1/VIF
Eğitim (yükseköğretim)	9.94	0.100621	Eğitim (yükseköğretim)	9.97	0.100314
Eğitim (ortaöğretim)	8.13	0.122930	Eğitim (ortaöğretim)	8.83	0.113226
Yerel Mali Özerklik	5.72	0.174769	Kişi başı Gelir	6.97	0.143488
Şehirleşme	3.68	0.271783	Yerel Mali Özerklik	5.74	0.174120
Kişi başı Gelir	3.67	0.272586	Harcama Yerelleşmesi	3.79	0.263888
İşsizlik	2.22	0.451201	Şehirleşme	3.68	0.271778
Eğitim (ilköğretim)	1.88	0.532294	İşsizlik	2.22	0.450880
Gini	1.83	0.545595	Enflasyon	2.07	0.482879
Enflasyon	1.80	0.555770	Eğitim (ilköğretim)	2.03	0.491761
Nüfus Artış Oranı	1.44	0.693692	Gini	1.94	0.515511
Kamu Kesimi Büyüklüğü	1.18	0.849234	Nüfus Artış Oranı	1.56	0.640525
Mean VIF	3.77		Kamu Kesimi Büyüklüğü	1.19	0.842521
			Mean VIF	4.17	

MODEL 5: Yoksulluk Oranı ve Gelir Yerelleşmesi +Yerel Mali Özerklik			MODEL 6: Yoksulluk Oranı ve Harcama Yerelleşmesi +Gelir Yerelleşmesi		
Variable	VIF	1/VIF	Variable	VIF	1/VIF
Eğitim (yükseköğretim)	9.95	0.100497	Harcama Yerelleşmesi	24.74	0.040417
Eğitim (ortaöğretim)	8.88	0.112646	Gelir Yerelleşmesi	23.93	0.041780
Kişi başı Gelir	6.88	0.145409	Eğitim (yükseköğretim)	9.37	0.106718
Yerel Mali Özerklik	5.87	0.170267	Eğitim (ortaöğretim)	8.89	0.112547
Gelir Yerelleşmesi	3.75	0.266751	Kişi başı Gelir	6.71	0.149105
Şehirleşme	3.69	0.271020	Şehirleşme	2.39	0.418507
İşsizlik	2.22	0.450446	Enflasyon	2.05	0.487689
Eğitim (ilköğretim)	2.09	0.478008	İşsizlik	1.97	0.508482
Enflasyon	2.03	0.493516	Gini	1.94	0.516045
Gini	1.87	0.533367	Eğitim (ilköğretim)	1.93	0.518042
Nüfus Artış Oranı	1.57	0.637182	Nüfus Artış Oranı	1.49	0.671885
Kamu Kesimi Büyüklüğü	1.18	0.844164	Kamu Kesimi Büyüklüğü	1.19	0.842398
Mean VIF	4.17		Mean VIF	7.22	

Ek 2: Wooldridge Otokorelasyon Testi Sonuçları

Mali Yerelleşme ve Gelir Eşitsizliği: Wooldridge Otokorelasyon Testi Sonuçları

	Serbestlik Derecesi	F İstatistiği	Olasılık Değeri (Prob > F)
Model 1	F(1, 25)	12.403	0.0017
Model 2	F(1, 25)	10.183	0.0038
Model 3	F(1, 25)	11.721	0.0021
Model 4	F(1, 25)	14.059	0.0009
Model 5	F(1, 25)	11.771	0.0021
Model 6	F(1, 25)	11.023	0.0028

H₀: Birinci derece otokorelasyon yoktur (no first-order autocorrelation)

Mali Yerelleşme ve Yoksulluk: Wooldridge Otokorelasyon Testi Sonuçları

	Serbestlik Derecesi	F İstatistiği	Olasılık Değeri (Prob > F)
Model 1	F(1, 25)	0.012	0.9134
Model 2	F(1, 25)	0.013	0.9109
Model 3	F(1, 25)	0.052	0.8217
Model 4	F(1, 25)	0.291	0.5945
Model 5	F(1, 25)	0.073	0.7893
Model 6	F(1, 25)	0.006	0.9399

H₀: Birinci derece otokorelasyon yoktur (no first-order autocorrelation)

Ek 3: Olabilirlik Oranı Testi (LRT) Heteroskedastisite (Değişen Varyans) Testi sonuçları

Mali Yerelleşme ve Gelir Eşitsizliği: Değişen Varyans Olabilirlik Oranı Testi (LRT) Sonuçları

	Ki-kare İst.	Olasılık Değeri (Prob > chi2)
Model 1	64.07	0.9993
Model 2	66.97	0.9982
Model 3	62.21	0.9996
Model 4	61.03	0.9998
Model 5	63.30	0.9994
Model 6	62.24	0.9996

H₀: Değişen varyans sorunu yoktur.

Mali Yerelleşme ve Yoksulluk: Değişen Varyans Olabilirlik Oranı Tesi (LRT) Sonuçları

	Ki-kare İst.	Olasılık Değeri (Prob > chi2)
Model 1	42.98	1.0000
Model 2	47.49	1.0000
Model 3	51.30	1.0000
Model 4	44.60	1.0000
Model 5	49.57	1.0000
Model 6	43.60	1.0000

H₀: Değişen varyans sorunu yoktur

Ek 4: Birim Kök Levin, Lin & Chu Testi Sonuçları**Panel Birim Kök Levin, Lin & Chu Testi Sonuçları**

Değişken	t ist.	Olasılık Değeri (p-değeri)
Yoksulluk Oranı	-57.1095	0.0000
Harcama Yerelleşmesi	-1.1e+02	0.0000
Gelir Yerelleşmesi	-8.5153	0.0000
Yerel Mali Özerklik	-36.4821	0.0000
Kişi Başı GSYİH (USD)	-1.4e+02	0.0000
Gini	-10.5718	0.0000
Şehirleşme Oranı	-19.4336	0.0000
İşsizlik	-9.5999	0.0000
Enflasyon	-38.8297	0.0000
Eğitim (İlköğretim)	-30.7857	0.0000
Eğitim (Orta öğretim)	-46.3710	0.0000
Eğitim (Yükseköğretim)	-11.5238	0.0000
Nüfus Artış Oranı	-22.0827	0.0000
Kamu Kesimi Büyüklüğü	-36.1025	0.0000

H_0 : Paneller birim kök içerir (Panels contain unit roots)

Ek 5: Yatay Kesit Bağımlılığı Pesaran Testi Sonuçları**Mali Yerelleşme ve Gelir Eşitsizliği: Yatay Kesit Bağımlılığı Pesaran Testi Sonuçları**

	Test (CD) İstatistiği	Olasılık Değeri (p değeri)
Model 1	0.687	0.4922
Model 2	0.706	0.4805
Model 3	0.098	0.9222
Model 4	-0.036	1.0285
Model 5	0.601	0.5481
Model 6	0.835	0.4036

H_0 : Yatay kesit bağımlılığı yoktur

Mali Yerelleşme ve Yoksulluk: Yatay Kesit Bağımlılığı Pesaran Testi Sonuçları

	Test İstatistiği	Olasılık Değeri (p değeri)
Model 1	-1.119	1.7367
Model 2	-1.124	1.7388
Model 3	-0.525	1.4006
Model 4	-0.595	1.4483
Model 5	-0.797	1.5747
Model 6	-1.434	1.8483

H_0 : Yatay kesit bağımlılığı yoktur.